

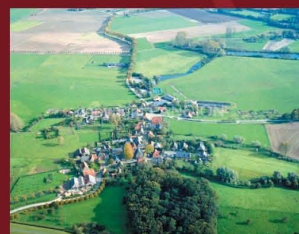
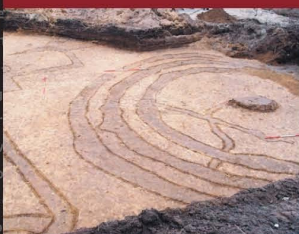
GEMEENTE RIJSSSEN-HOLTEN

PLANGEBIED GROTESTRAAT - ROZENGAARDE TE RIJSSSEN

Bureauonderzoek en
Inventariserend veldonderzoek (verkenkende fase)

BAAC rapport V-08.0382

november 2008

ARCHEOLOGIE BOUWHISTORIE CULTUURHISTORIE

GEMEENTE RIJSSEN-HOLTEN

PLANGEBIED GROTESTRAAT - ROZENGAARDE TE RIJSSEN

Bureauonderzoek en
Inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)

BAAC rapport V-08.0382

november 2008

Status
definitief

Auteur(s)
drs. C.C. Kalisvaart
drs. J.M.J. Willems

ARCHEOLOGIE BOUWHISTORIE CULTUURHISTORIE ■

Colofon

ISSN	1873-9350
Auteur(s)	drs. C.C. Kalisvaart drs. J.M.J. Willems
Redactie	dr. ir. LA. Tebbens
Cartografie	ir. S. van Daalen
Copyright	BJZ.NU te Hoge Hexel / BAAC bv te Deventer

Eindcontrole	dr. ir. L.A. Tebbens	04-11-2008	
Autorisatie (senior prospector)	drs. J.R.M. Mooren	10-11-2008	

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BJZ.NU te Hoge Hexel en/of BAAC bv te Deventer.

BAAC bv

Onderzoeks- en adviesbureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuur- en Cultuurhistorie

Postbus 2015
7420 AA Deventer
Tel.: (0570) 67 00 55
Fax: (0570) 61 84 30
E-mail: deventer@baac.nl

Graaf van Solmsweg 103
5222 BS 's-Hertogenbosch
Tel.: (073) 61 36 219
Fax: (073) 61 49 877
E-mail: denbosch@baac.nl

Administratieve gegevens

Onderzoekgegevens

Type onderzoek	Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek (verkennde fase)
Datum opdracht	30 september 2008
Datum rapportage	04-11-2008
Uitvoerder	BAAC bv, vestiging Deventer Postbus 2015 7420 AA Deventer 0570-670055
Projectleider	drs. C.C. Kalisvaart c.kalisvaart@baac.nl
BAAC-rapport	V-08.0382
Opdrachtgever	BJZ.NU W. Bekke Schaddenbeltsweg 10 7645 BG Hoge hexel
Bevoegde overheid	Gemeente Rijssen-Holten
Beheer vondstmateriaal	Depot voor Bodemvondsten Bergpoortstraat 193 7411 CV Deventer tel. 0570-644173

Locatiegegevens

Provincie	Overijssel
Gemeente	Rijssen-holten
Plaats	Rijssen
Toponiem	Grotestraat - Rozengarde
Kaartblad	28D
Oppervlakte	1833 m2
RD-coördinaten	232.410 / 480.680 232.430 / 480.705 232.460 / 480.690 232.440 / 480.660
Gegevens Archis	Onderzoeksmeldingsnummer 31404 Onderzoeksnummer 23453 AMK-terrein 13975 Waarnemingnummer(s) nvt Vondstmeldingsnummer(s) nvt Periode(s) Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd

Inhoudsopgave

Administratieve gegevens	3
Inhoudsopgave	5
1 Inleiding	7
1.1 Onderzoekskader	7
1.2 Ligging van het gebied	8
2 Bureauonderzoek	11
2.1 Werkwijze	11
2.2 Landschappelijke ontwikkeling	11
2.2.1 Geologie en geomorfologie	11
2.2.2 Bodem	14
2.3 Bewoningsgeschiedenis	15
2.3.1 <i>Inleiding</i>	15
2.3.2 <i>Bekende archeologische waarden</i>	16
2.3.3 <i>Historisch onderzoek</i>	18
2.4 Archeologische verwachting	23
3 Inventariserend Veldonderzoek	27
3.1 Werkwijze	27
3.2 Veldwaarnemingen	27
3.3 Verkennend booronderzoek	28
3.3.1 <i>Lithologie en bodemopbouw</i>	28
3.3.2 <i>Archeologische indicatoren</i>	29
3.4 Archeologische interpretatie	29
4 Conclusie en aanbevelingen	31
4.1 Beantwoording onderzoeksvragen en conclusie	31
4.2 Aanbevelingen	33
Geraadpleegde bronnen	35

Bijlagen

Bijlage 1	Overzicht van geologische en archeologische tijdvakken
Bijlage 2	Uitsnede van de Gemeentelijke archeologische verwachtingskaart
Bijlage 3	Boorpuntenkaart
Bijlage 4	Boorbeschrijvingen
Bijlage 5	Verwachtings- en Aanbevelingenkaart
Bijlage 6	Begrippenlijst

1 Inleiding

1.1 Onderzoekskader

In opdracht van BJZ.NU heeft het onderzoeks- en adviesbureau BAAC bv een archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek met behulp van boringen (verkennende fase) uitgevoerd in het plangebied Grotestraat - Rozengarde te Rijssen, gemeente Rijssen-Holten.

Aanleiding voor dit onderzoek is het voornemen tot een herontwikkeling van het plangebied Rozengarde-Grotestraat gelegen in de historische kern van Rijssen. Men is voornemens om ter plekke van het plangebied een parkeer garage, enkele winkels en woningen te realiseren. De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt 1833 m². Het betreft hier een ruimtelijke onderbouwing in het kader van een projectbesluit Wet Ruimtelijke Ordening. De minimale bodemverstoring bij de realisatie van de nieuwbouw is te verwachten tot in de C-horizont van de dekzandafzettingen met een hoge archeologische verwachting op het aantreffen van archeologische resten (Boshoven et al. 2008), waarbij dus een gerede kans bestaat dat eventueel aanwezige archeologische waarden verstoord of vernietigd worden.

Het doel van een archeologisch bureauonderzoek is het opstellen van een specifieke archeologische verwachting voor het plangebied. Het doel van het inventariserend veldonderzoek (verkennende fase) is om het archeologische verwachtingsmodel te toetsen aan de hand van de geomorfologie, de bodemopbouw en de bodemgesteldheid (intact of verstoord).

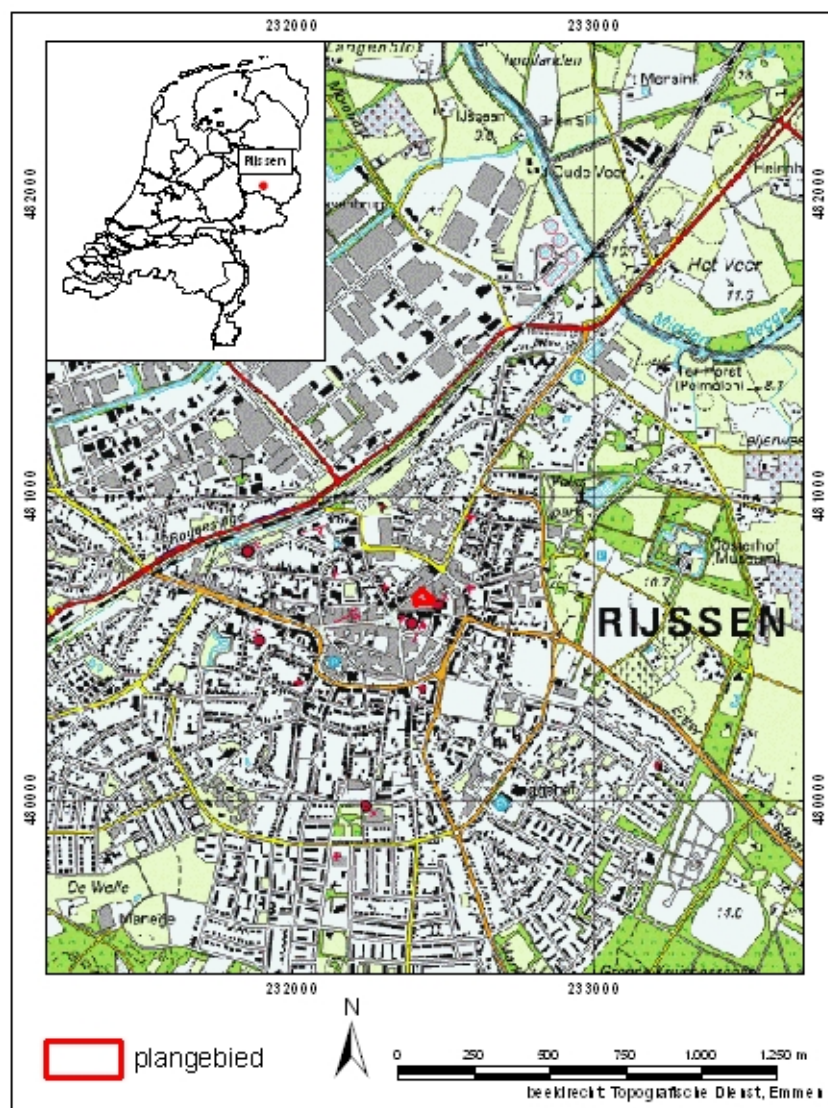
De mate van intactheid van de bodem bepaalt de gaafheid en conserveringstoestand van mogelijke aanwezige archeologische vindplaatsen. Een nog intacte bodem kan betekenen dat eventuele vindplaatsen nog gaaf aanwezig zijn en goed geconserveerd. Tijdens een dergelijk onderzoek dienen de volgende onderzoeksvragen uit het Plan van Aanpak (Tebbens 2008) te worden beantwoord:

- Zijn binnen het plangebied bekende archeologische waarden aanwezig? Zo ja, zijn er gegevens bekend over de omvang, ligging, aard en datering hiervan?
- Wat is de verwachte bodemopbouw in het gebied en zijn er gegevens bekend over bodemverstorende ingrepen in het verleden binnen het plangebied?
- Is op basis van het historisch onderzoek de archeologische verwachting nader te specificeren?
- Is op basis van het bouwdossieronderzoek aan te geven of er verdiepte ruimten of andere bodemverstoringen in het gebied aanwezig zijn. Zo ja, waar en welke omvang en diepte hebben zij?
- Wat is de specifieke archeologische verwachting voor het gebied?
- Hoe is de bodemopbouw en is deze nog intact?
- Is vervolgonderzoek nodig om de door het bureauonderzoek en verkennend booronderzoek in beeld gebrachte gebieden met een archeologische verwachting en een intact bodemprofiel nader te onderzoeken en zo ja, in welke vorm?

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.1 (SIKB 2006a), het vigerende gemeentelijke beleid en het onderzoeksspecifieke Plan van Aanpak (Tebbens 2008).

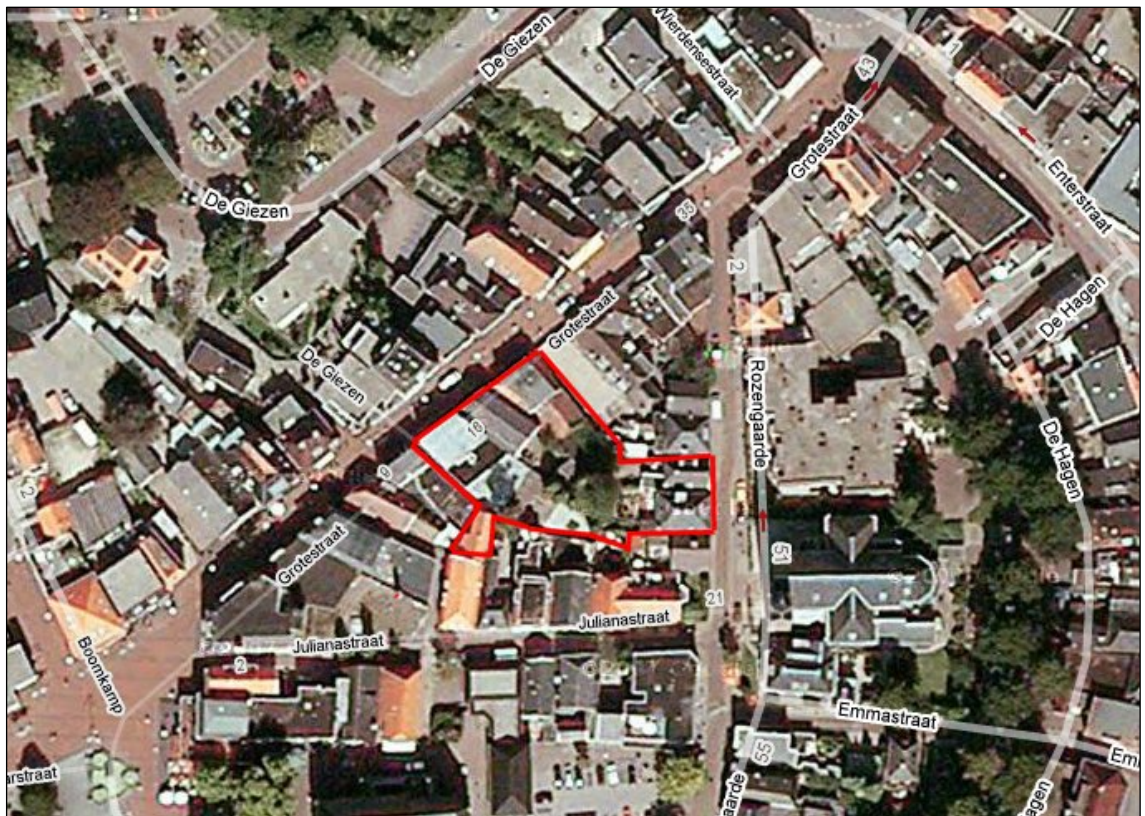
1.2 Ligging van het gebied

Het plangebied ligt in de bebouwde kom in het historische centrum van Rijssen, gemeente Rijssen-Holtten (Fig. 1.1). Het plangebied bevindt zich tussen de “Grotestraat” in het noordwesten en de “Rozengarde” in het oosten. In het noorden en het zuiden wordt het plangebied begrensd door bebouwde kavels. Het onderzoek betreft de (voormalig) bebouwde kavels met huisnummers 14 tot en met 20 aan de Grotestraat en de huisnummers 6 en 8 aan de Rozenstraat. De oppervlakte bedraagt in totaal 1833 m².

Figuur 1.1 Ligging van het plangebied (ANWB 2004)

Het plangebied is momenteel voor het grootste deel in gebruik als bebouwde percelen met aan de straatzijde een huis / winkel en daarachter bijbehorende tuintjes (Fig. 1.2). In deze tuintjes bevinden zich enkele hoge bomen.

Figuur 1.2 Satellietbeeld van het plangebied en de omgeving. Het plangebied is schematisch weergegeven met de rode contour (Google 2008).

2 Bureauonderzoek

2.1 Werkwijze

Tijdens het bureauonderzoek is aan de hand van bestaande bronnen een archeologische verwachting voor het plangebied opgesteld. Bij de inventarisatie van de archeologische waarden is gebruik gemaakt van gegevens uit het Centraal Archeologisch Archief (CAA) en het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM), evenals de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW). Hierbij is het Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS-II) gebruikt. De provinciale cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Overijssel is geraadpleegd, evenals de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart (Boshoven et al. 2008).

Met name voor de recentere archeologische periodes zijn diverse historische bronnen geraadpleegd. Daarnaast is er een bouwdossieronderzoek en archiefstudie uitgevoerd om aan te geven of er verdiepte ruimten of andere bodemverstoringen in het gebied aanwezig zijn. Literatuur over de geologie, geomorfologie en de bodemopbouw van het onderzoeksgebied is eveneens bestudeerd om op basis van locatiekeuzetheorieën een uitspraak te doen over de kans op aanwezigheid van archeologische resten.

In navolgende paragrafen worden de resultaten van het bureauonderzoek beschreven. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een synthese in de vorm van een specifieke archeologische verwachting. Een opsomming van de geraadpleegde literatuur en gebruikte kaarten is terug te vinden in de literatuurlijst. Voor een tabel met een overzicht van geologische en archeologische tijdvakken wordt verwezen naar Bijlage 1.

2.2 Landschappelijke ontwikkeling

In de volgende paragraaf wordt de ontstaansgeschiedenis van het landschap beschreven. De reconstructie van het (pre-)historische landschap kan veel zeggen over de bewoning en het landgebruik door de mens.

2.2.1 Geologie en geomorfologie

Algemeen

Het onderzoeksgebied ligt in het Oost-Nederlandse dekzandgebied. Gedurende het Pleistoceen (2,6 milj. jaar tot 11.755 jaar geleden) zijn er verscheidene zeer koude perioden geweest (glacialen/ijsstijden), afgewisseld met warmere perioden (interglacialen). In de voorlaatste ijs tijd, het Saalien (370.000 – 130.000 jaar geleden; bijlage 1) was Nederland gedeeltelijk met een dik pakket landijs bedekt. In deze periode vond als gevolg van het zich verplaatsende landijs in verschillende stadia opstuwing van de in de ondergrond aanwezige (hoofdzakelijk rivier)afzettingen plaats (Berendsen 2000), behorende tot de Formaties van Urk, Peize en Appelscha (De Mulder et al. 2003). Deze gestuwde afzettingen zijn in het landschap als hoog gelegen delen in het landschap te zien en worden stuwwallen genoemd.

De stuwwallen werden vooral in Midden-Nederland gevormd. Daarbij valt op dat in het oosten (Overijssel) geen sprake is van stuwwalcomplexen, maar van geïsoleerd liggende stuwwallen. In Overijssel zijn grote delen van het voormalige stuwwalcomplex namelijk tijdens latere ijsbedekking overreden. Overreden stuwwallen worden gekarakteriseerd door de aanwezigheid van grondmorene pakketten (keileem). Het

zand en de stenen die direct onder de ijskap lagen, werden door het schuiven van de zware ijsmassa fijngewreven. Hierbij ontstond een lemige laag met veel keien erin, de keileemlaag. De meeste van deze keien zijn afkomstig uit Midden- en Zuid-Zweden. De keileem is vrij ondoorlatend, en heeft een grote invloed op de grondwaterstanden. Op sommige plekken in het noordelijke dekzandgebied ligt deze laag op minder dan één meter onder het maaiveld.

Gedurende de laatste ijstijd (Weichselien, 115.000 - 11.755 jaar geleden) heeft het landijs Nederland niet bereikt. Wel is het klimaat tijdens de laatste ijstijd van invloed geweest op het huidige landschap. In het Vroeg-Weichselien (115.000 - 74.000 jaar geleden, bijlage 1) was er nog vrij veel vegetatie, waardoor de zandverstuivingen slechts een lokaal karakter hadden. In het Midden-Weichselien (74.000 - 15.700 jaar geleden) bestond het gebied lange tijd uit een poolwoestijn. De vegetatie was vrijwel verdwenen, waardoor op grote schaal verstuiving van zand kon optreden. Dit door de wind afgezette zand wordt dekzand genoemd. Tevens was de ondergrond permanent bevroren (permafrost). Hierdoor moest het sneeuwsmeltwater in de zomer oppervlakkig afstromen, wat erosie en de afzetting van fluvioperiglaciale afzettingen tot gevolg had (RGD en Stiboka 1986). Het dekzandpakket wordt gerekend tot de Formatie van Bortel (De Mulder et al. 2003). Het materiaal bestaat over het algemeen uit kalkarm matig fijn zand (mediaan van 105 – 300 µm) met enkele grovere zand- of grindlaagjes (Berendsen 2000). Het dekzand is soms in een aantal verschillende fases onder te verdelen. Het betreft het “Oud dekzand”, afgezet in het Midden-Weichselien en het “Jong dekzand”, afgezet in het Laat Weichselien (15.700 – 11.755 jaar geleden, Berendsen 2000). Het “Jong dekzand” is weer onder te verdelen in twee fasen, “Jong dekzand I” en “Jong dekzand II”. Op de overgang tussen “Jong dekzand I” en “Jong dekzand II” is op bepaalde plaatsen een dunne bodem gevormd. Deze laag staat bekend als de Laag van Usselo en vertegenwoordigt een oude begroeiingshorizont die zich ontwikkeld heeft op een voormalig landoppervlak of als een veenlaag, daterend in het Allerød-interstadiaal (Berendsen 1998).

Het dekzandreliëf in oost Nederland bestaat voor het grootste gedeelte uit dekzandruggen en dekzandwelvingen. Als het dekzand in de luwte van een stuwwal is afgezet worden dit gordeldekzandruggen en/of -welvingen genoemd. De gordeldekzandruggen zijn vaak duidelijk te zien en kunnen meer dan 1,5 m boven hun omgeving uitsteken. De dekzandwelvingen zijn minder geaccidenteerd. Behalve deze reliëfrijke gebieden zijn er ook gebieden waar het dekzand in de vorm van vlakten is afgezet. Vanwege hun hoge en vrij vlakke ligging zijn deze terreinen als gordeldekzandvlakte aangemerkt. Ze liggen meestal vrij hoog in het landschap en vormen in het oostelijke deel van Salland vaak de verbingsgebieden tussen de overreden stuwwallen en de lager gelegen beekdalen (Aardkundige waarden provincie Overijssel 2008).

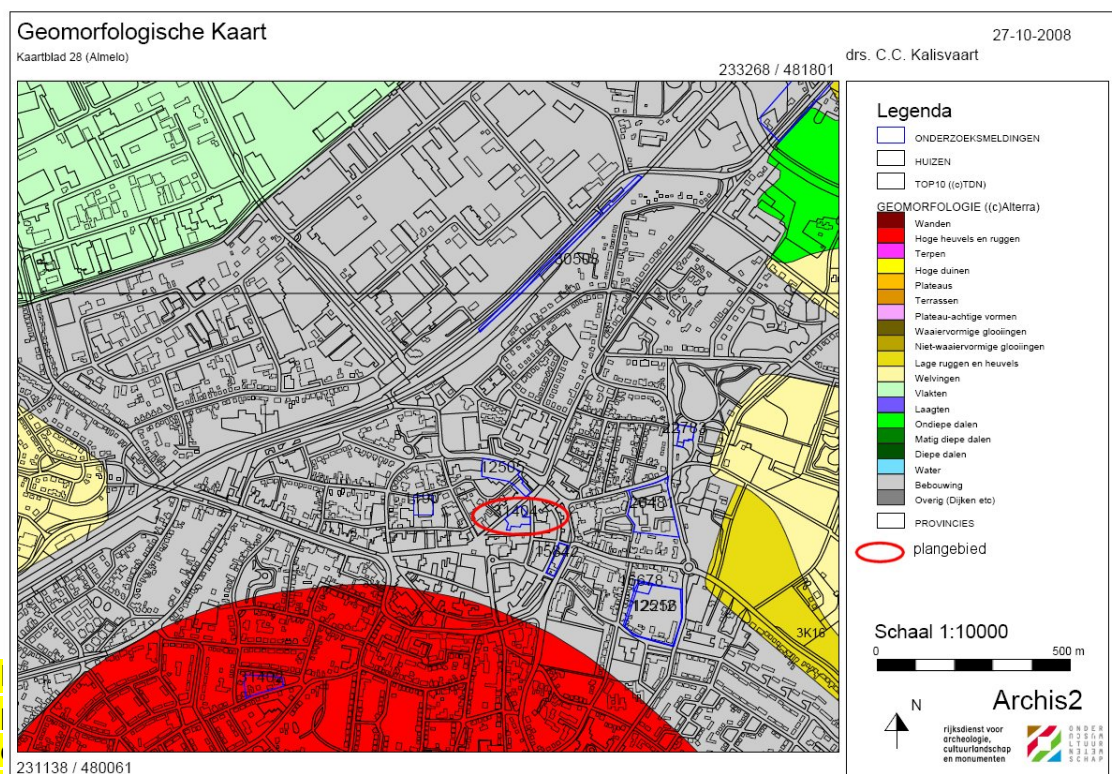
In het Holoceen (vanaf 11.755 jaar geleden) werd het dekzandreliëf door vegetatie vastgelegd. Als gevolg van de toegenomen neerslag, het stijgen van de grondwaterspiegel na het afsmelten van het landijs en de aanwezigheid van goed doorlatende stuwwalafzettingen en ondoorlatende afzettingen op geringe diepte zoals keileem en Tertiaire kleien, trad in de lagere delen van de gordeldekzandvlakten kwel op. Op deze wijze ontstonden aan de randen van de stuwwallen kleine beekjes. De natuurlijke begroeiing van deze gordeldekzandvlakten was destijds een vochtig bos. In

de loop van de geschiedenis maakte dit bos echter vrijwel overal plaats voor schrale vochtige heidevelden met vennetjes. Reeds vanaf het begin van het Holoceen groeit er veen in het dal van de Regge. Vanaf het Laat-Atlanticum (circa 5100 jaar BP; Van de Meene 1979) wordt door de vochtige lokale omstandigheden en slechte afwatering ook op hoger gelegen (dekzandvlakten) veen gevormd in Salland.

Plangebied

Rijssen bevindt zich op de noordelijke uitloper van een overreden stuwwal (rood gekleurd; Fig. 2.1) op de overgang naar het lager gelegen beekdal van de Regge (lichtgroen gekleurd in Fig. 2.1). Deze overgang van een hoog gelegen stuwwal naar het lager gelegen beekdal van de Regge is duidelijk zichtbaar in het verschil in hoogte (Fig. 2.2; AHN 2008). De top van de stuwwal bevindt zich op circa 25 m + NAP (donkerrood gekleurd; Fig. 2.2), terwijl de Regge zich op circa 8 m +NAP bevindt (donkerblauw gekleurd). Het plangebied bevindt zich op circa 15 m + NAP (geelgroen gekleurd).

Het plangebied is vanwege de ligging binnen de bebouwde kom op de geomorfologische kaart niet geclassificeerd (RGD / Stiboka 1986). Op basis van de omringende geomorfologische eenheden lijkt het plangebied zich op een gordeldekzandrug te bevinden (donkergeel gekleurd in Fig. 2.1). Het plangebied ligt oorspronkelijk dus relatief hoog gelegen in het landschap en was een gunstige plek voor (permanente) vestiging.

Figuur 2.1 Uitsnede van de geomorfologische kaart (RGD en Stiboka 1986, verkregen via Archis-II). De ligging van het plangebied is met de rode contour aangegeven. De stuwwalresten zijn rood gekleurd (code 11B3), de donkergele kleuren duiden op een gordeldekzandrug (al dan niet met een bouwlanddek, code 3K16), de lichtgele kleuren duiden op dekzandruggen (code 3K5), de lichtgroene kleuren duiden op een vlakte van ten dele verspoelde dekzanden (code 2M9) en de felgroene kleuren duidt op de aanwezigheid van een beekdal.

Volgens de archeolandschappelijke waardenkaart (Boshoven et al. 2008) bevindt het plangebied zich op een gordeldekzandwelling, waarop een zogenaamd esdek (plaggendek) aanwezig is (Fig. 2.3).

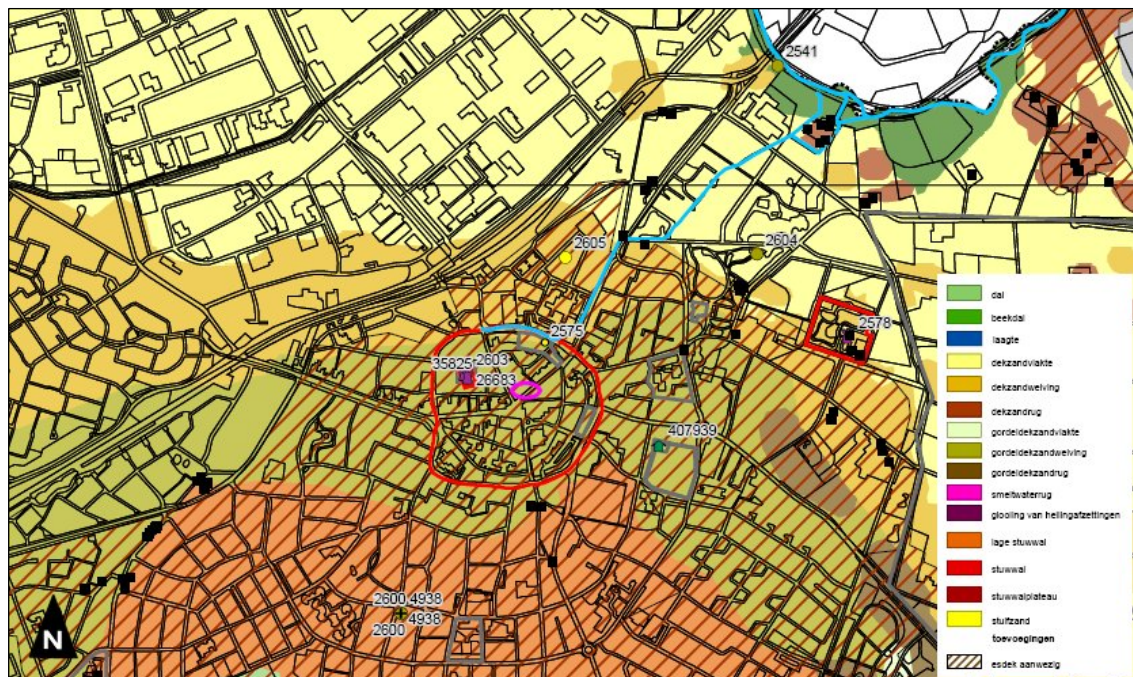
Figuur 2.2 Hoogtekaart van de omgeving van het plangebied (AHN 2008). Het plangebied is schematisch aangegeven met de rode contour. Het plangebied ligt op circa 15 m + NAP (geelgroene kleuren). De gebieden die blauw gekleurd zijn, liggen relatief laag (7-8 m + NAP), terwijl de oranje- en roodkleuren relatief hoog gelegen gebieden aangeven (20-25 m + NAP).

2.2.2 Bodem

Het plangebied is vanwege de ligging binnen de bebouwde kom op kaartblad 28 Oost van de Bodemkaart van Nederland (Stiboka 1983) niet geïdentificeerd. Op basis van de omringende bodemeenheden en op basis van de archeolandschappelijke waardenkaart (Boshoven et al. 2008), waarop aangegeven staat dat er een esdek aanwezig is, worden ter plekke van het plangebied hoge zwarte enkeerdgronden in lemig fijn zand verwacht (code zEZ23). Het gehele plangebied bevindt zich vermoedelijk in een gebied met grondwatertrap VI of VII, wat inhoudt dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand zich op meer dan 80 cm -mv bevindt en dus goed ontwaterd is.

De bruine en zwarte enkeerdgronden zijn zandgronden met een niet-vergraven, dikke humushoudende bovengrond (Aa-horizont van minimaal 50 cm dik). Deze dikke humushoudende bovengrond wordt ook wel een plaggendek of esdek genoemd. Dit esdek is ontstaan door het eeuwenlang opbrengen van gemengde plagen en potstalmest op de akkers. De plagen werden gestoken op nabij liggende gras-, bos- of heidepercelen en in de potstal geworpen om de uitwerpselen van het vee op te vangen. Vaak werd ook het nederzettingsafval vermengd met de plagen, waardoor in esdekken vaak 'mestaardewerk' voorkomt. De plagen werden met de uitwerpselen en het nederzettingsafval vervolgens als mest op de akkers gebracht. Op een akkercomplex op arme zandgrond konden zo gedurende langere tijd gewassen verbouwd worden, zonder dat de bodemvruchtbaarheid daarbij uitgeput raakte. De oogsten konden daardoor op peil blijven.

De zwarte enkeerdgronden (zEZ) hebben meestal een zandig tot zwak lemig esdek. Ze worden vooral aangetroffen als complexen van oude bouwlandgronden op de hoger gelegen dekzandruggen. De nabijheid van zwarte enkeerdgronden bij heideontginningen suggereert dat de zwarte kleur vooral het gevolg is van het gebruik van heideplaggen. Ter plaatse van de esdekken kan het originele maaiveld zijn opgehoogd met minimaal 0,5 m en lokaal zelfs meer dan 1 m grond, terwijl het maaiveld in de afgeplagde gebieden rondom het akkercomplex juist verlaagd is. Bij hele dikke plaggendecken (> 1m) is soms sprake van een bruin esdek in de ondergrond en een donkerbruin tot zwart esdek in de top van de bodem. Dit kan wijzen op een meerfasige opbouw van het esdek, waarbij verschillende brongebieden voor het strooisel zijn afgeplagd.

Figuur 2.3 Uitsnede van de archeolandschappelijke eenhedenkaart (uit Boshoven et al. 2008). De ligging van het plangebied is aangegeven met de paarse contour. Het plangebied ligt op gordeldekzandwelling waarop een esdek aanwezig is.

2.3 Bewoningsgeschiedenis

2.3.1 Inleiding

De eerste bewoners van Overijssel waren jagers en verzamelaars uit de Steentijd. De meeste sporen van bewoning uit deze tijd zijn aangetroffen op de hoger gelegen dekzandruggen (inclusief de later ontstane stuifzanden), smeltwaterafzettingen en stuwwallen, die zich nabij water (in de vorm van een beek of ven) bevonden (Rappol 1993). De archeologische nalatenschap bestaat uit vuurstenen voorwerpen zoals vuistbijlen, pijlspitsen en afval dat bij vuursteenbewerking is ontstaan, zoals afslagen (Provincie Overijssel 2008). Ook nabij het plangebied zijn dergelijke vondsten gedaan. Uit de Late Steentijd zijn er sporen van graven: restanten van hunebedden en grafheuvels. Urnenvelden bestaan uit groepen kleine grafheuvels, die dicht bij elkaar zijn opgeworpen. Ze dateren uit de Late Bronstijd en de Vroege IJzertijd. De

stuwwallen werden door de vroegste landbouwers gemeden, aangezien de grond mineraalarm was en het ontbrak aan oppervlaktewater (Berendsen 2000).

De onbewoonbare delen tussen ca. 6000 v. Chr. en 1000 n. Chr. bestond naast de hoger gelegen onvruchtbare stuwwallen uit lage dekzanden, (voormalige veen)moerassen, dalen, alsmede de meeste beek-, rivier- en zee-afzettingen (Rappol 1993).

Vanaf circa de 10de/11de eeuw zijn in Overijssel en Drenthe de ingrijpende veranderingen van woonlocaties, ontginningen, esaanleg en drainages begonnen (Verlinde 1987). Woonplekken van de boerderijen werden verschoven van de hogere zandgronden naar de voet ervan. Woon- en begraafsporen onder esdekken dateren dan ook meestal uit de perioden voorafgaand aan de 10^e eeuw. De nederzettingen van de IJzertijd tot en met de Vroege Middeleeuwen lagen ongeveer 2 km uit elkaar en de gehuchten omvatten meestal 1 tot 3 boerderijen. Vanaf de Volle Middeleeuwen breidde het aantal boerderijen in de nederzettingen zich uit. Daarnaast vond er samentrekking van boerderijen in een dorpskern plaats, terwijl daarvoor de boerderijen juist verspreid lagen over het dorps territorium te midden van hun akkers. De kleine akkertjes werden vervolgens vanaf de Late Middeleeuwen vervangen door grootschalige gemeenschappelijke escomplexen, behorende bij de steeds groter wordende nederzetting (Rappol 1993).

2.3.2 Bekende archeologische waarden

Het gebied is op de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) van de RACM en de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) van de provincie Overijssel (2008) vanwege de ligging binnen de bebouwde kom van Rijssen niet geclassificeerd. Rijssen wordt omgeven door gebieden met een middelhoge tot hoge archeologische verwachting. Deze middelhoge tot hoge verwachting is gebaseerd op de aanwezigheid van hoge zwarte enkeerdgronden. Door middel van interpolatie van deze gebieden met een middelhoge tot hoge archeologische verwachting kan voor het plangebied op basis van de relatief hoge ligging van het plangebied (Fig. 2.2), vermoedelijk gelegen op een gordeldekzandwelling (Fig. 2.3), een hoge verwachting worden toegekend. Ook op de gemeentelijke verwachtingskaart wordt aan het plangebied een hoge archeologische verwachting toegekend (Bijlage 2). Deze verwachting is gebaseerd op de aanwezigheid van een esdek, de gunstige landschappelijke ligging op de overgang van een hoger gelegen stuwwal naar het lager gelegen beekdal van de Regge en de ligging binnen de historische kern van Rijssen.

Tijdens het bureauonderzoek zijn de archeologische vondstmeldingen, waarnemingen en monumententerreinen in de omgeving van het plangebied in het ARCHIS-II-bestand van de RACM geïnventariseerd. Uit dit bestand blijkt dat het plangebied zich binnen een monumententerrein (van archeologische waarde) bevindt. Het betreft AMK-terrein 13975 waarbinnen huisplaatsen (boerderijen) uit de Late Middeleeuwen verwacht worden. Binnen dit terrein zijn op de gemeentelijke verwachtingskaart (Bijlage 2) boerderijen aangegeven, die vermoedelijk al in de 15^e eeuw aanwezig waren. Deze boerderijen zijn onderdeel van de stadkern van Rijssen, dat als boerderijenstadje is ontstaan. In de 13de eeuw is rondom het boerderijenstadje een ronde omwalling aangelegd. Binnen het plangebied worden op basis van deze gegevens voornamelijk funderingen, uitbraaksleuven, achtererven en (stenen) muurtjes verwacht van boerderijen, die dateren uit de periode 1300 – 1600 AD. Tevens kunnen op de

achtererven waterputten, afvalkuilen en beerputten worden verwacht. Binnen het plangebied zelf zijn geen waarnemingen en/ of vondstmeldingen bekend.

Binnen een straal van 500 m rondom het plangebied zijn er meerdere waarnemingen en één monument aanwezig. Het betreft de volgende waarnemingen en monument:

AMK-terrein 13639 betreft een terrein van hoge archeologische waarde en ligt circa 150 m ten westen van het plangebied. Ter plekke van het terrein bevinden zich resten van de havezathe "Bevervoorde". De restanten bevinden zich onder een groenstrook. De oudste vermelding van de havezathe dateert uit 1323. In 1683 was het huis ernstig vervallen. Rond 1880 werd een deel van de gracht gedempt, terwijl de overige delen verlandden. In 1995 is er een kruissleuf aangelegd over de huisplaats en de noordgracht, waarbij voornamelijk 14de tot 18de eeuws vondstmateriaal (aardewerk en steenfragmenten) zijn aangetroffen (waarnemingsnummer 2575, 2578 en 2603). Ook zijn er tijdens dit onderzoek diverse fragmenten steengoed aangetroffen (Siegburg en Frechen) daterende uit de Late Middeleeuwen tot en met de Vroege Nieuwe Tijd (1250 – 1650 AD, waarnemingsnummers 26683 en 35825).

Waarneming 2600 betreft een bronzen Romeinse munt (12 v. Chr. – 450 n. Chr.), die in de omgeving van Rijssen zou zijn gevonden. Aangezien de exacte vindplaats van de Romeinse munt onbekend is, is de locatie van waarnemingsnummer 2600 (circa 500 m ten zuidwesten van het plangebied) arbitrair.

Waarneming 2604 bevindt zich circa 500 m ten noordoosten van het plangebied. Tijdens een niet-archeologisch onderzoek is hier door een particulier in 1946 een smal toppige, bewerkte vuurstenen "Flint-rechteckbeil" aangetroffen. Deze bijl dateert uit het Midden-Neolithicum tot en met het Laat-Neolithicum (4200 – 2000 v. Chr.).

Waarneming 2605 ligt circa 300 m ten noorden van het plangebied. Tijdens niet-archeologisch graafwerk is hier een bronzen kokerbijl van het type Hunze-Eems uit de Late Bronstijd aangetroffen (1100 – 800 v. Chr.).

Waarneming 4938 ligt circa 500 m ten zuiden van het plangebied. Het betreft een stenen hamerbijl uit het Laat-Neolithicum (2850-2450 v. Chr.), behorende tot de Enkelgraf-cultuur.

Waarneming 407939 ligt circa 250 m ten oosten van het plangebied. Tijdens een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door BAAC bv is hier in 2006 de periferie van een nederzetting uit de Midden-IJzertijd aangetroffen (500 – 250 v. Chr.). In de getrokken putten zijn 10 fragmenten handgevormd aardewerk met complexe randversieringen aangetroffen. Daarnaast zijn er een aantal goed bewaarde paalkuilen aangetroffen, die waren afgedekt door een plaggende met een gemiddelde dikte van 60 tot 70 cm. De paalkuilen maken deel uit van 4 verschillende spiekers, waarvan het onduidelijk is of deze tegelijkertijd hebben bestaan of elkaar opvolgen in ouderdom. Het omringende gebied was verstoord door de funderingen van de voormalige Coberco fabriek.

Uit bovenstaande gegevens kunnen er binnen het plangebied voornamelijk archeologische resten worden verwacht uit de perioden vanaf het Midden-Neolithicum tot en met de Nieuwe Tijd. Er is bovendien een gradiënt in de tijd aanwezig. Dit

betekent dat de oudste vondsten (Neolithicum) zich voornamelijk ten zuiden van het plangebied bevinden, terwijl de jongere vondsten (Bronstijd – Nieuwe Tijd) zich op de lagere delen op de overgang van de stuwwal naar het beekdal van de Regge bevinden. Vondsten uit de periode van voor het Neolithicum zijn in de nabije omgeving van het plangebied vooralsnog niet aangetroffen. Echter, op basis van de ouderdom en de relatief hoge ligging van de stuwwal en omringende gordeldekzandwellingen kunnen er wel degelijk archeologische resten uit het Paleolithicum en / of Mesolithicum verwacht worden binnen het plangebied.

2.3.3 Historisch onderzoek

Algemeen

Rijssen ligt op een noordelijke uitloper van een stuwwal, waartoe onder meer de Rijssenberg en Friezenberg behoren. Uit archeologische vondsten komt naar voren dat al omstreeks het begin van onze jaartelling Rijssen bewoond moet zijn geweest, en mogelijk zelfs al eerder in de IJzertijd. Die bewoning was vooral gesitueerd rond het Schild, thans het centrale plein van het dorp (Augusteijn 2005). Omstreeks 770, zo gaat het verhaal, liet ene Lebuïnus, of één van zijn volgelingen, er een houten kerkje bouwen dat na verwoesting door de Saksen werd herbouwd door Liudger.

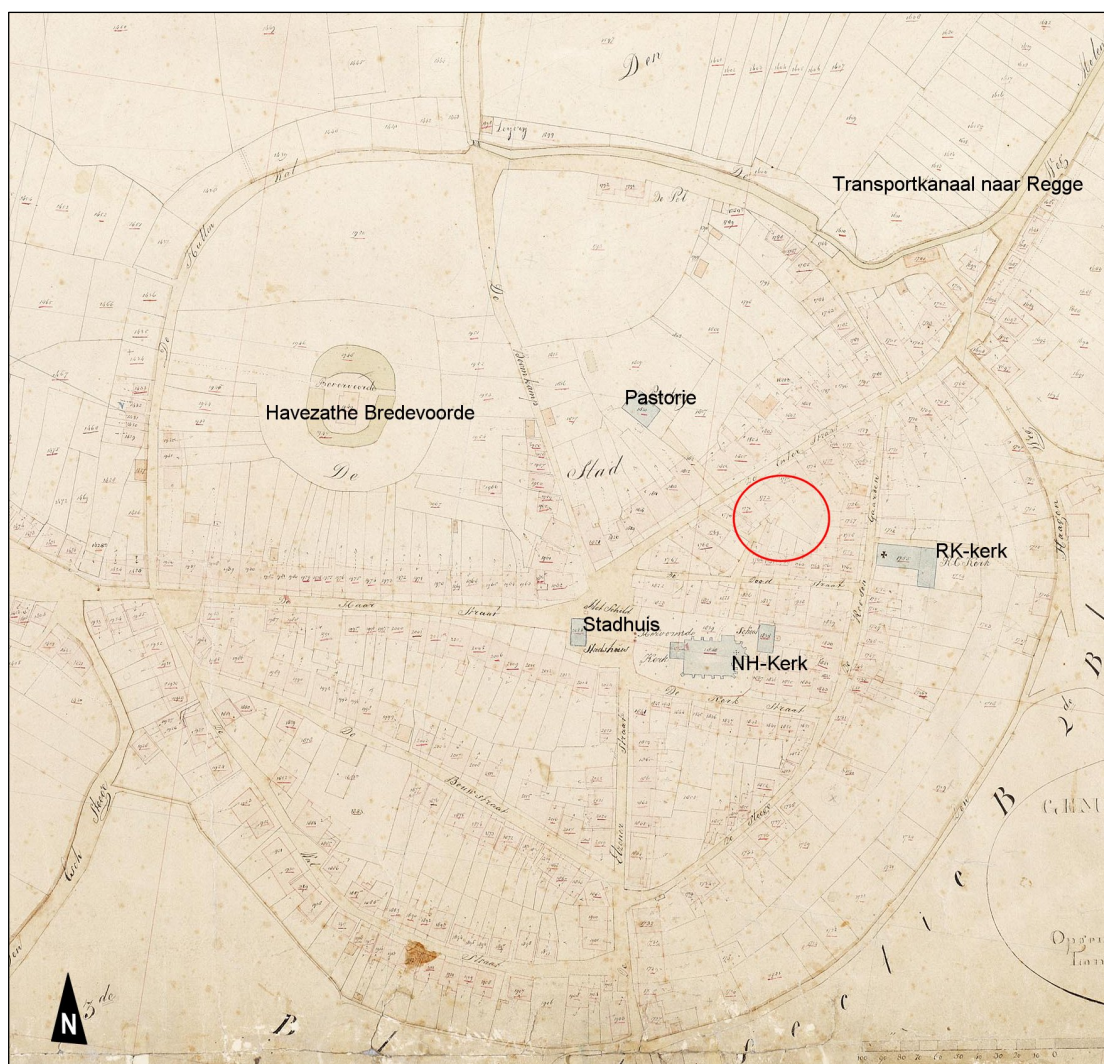
Figuur 2.4 Uitsnede van de Hottinger Atlas (Versfelt 2003) uit de periode 1773 - 1794. De ligging van het plangebied is schematisch met de gele contour aangegeven.

De eerste schriftelijke vermelding van Rijssen komt voor in een goederenregister uit 1188, waar de naam 'Risne' staat genoteerd (Augusteijn 2005). Rijssen had toen al een stenen kerkje dat op het hoogste punt van de nederzetting gelegen was. In 1243 verleende bisschop Otto III Rijssen stadsrechten, dit om een versterkt punt te bezitten tegen de opstandige graven van Goor. Al snel werd het stadje omwijd en voorzien van poorten. Het platteland rondom de stad was deels in gebruik voor de landbouw, deels was er sprake van woeste natuur welke nog lang ontontgonnen zou blijven. In de zestiende eeuw heeft Rijssen tijdens de Gelderse oorlogen en in de Tachtigjarige Oorlog, en dan vooral tussen 1584 en 1588, veel geleden. Maar toen moet het al geen vestingstatus meer hebben gehad, de ontmanteling vond waarschijnlijk plaats vóór 1560 (Augusteijn 2005). Het dieptepunt van Rijssen lag in 1662; er woedde dat jaar een grote brand waarbij ook het stadhuis in vlammen opging. Halverwege de 18^e eeuw bestaat de stadskern uit huisplaatsen met achtererven allen gelegen ten zuiden van de Grotestraat (Fig. 2.4).

Dankzij de linnen- en katoenweverijen die intussen waren gesticht en waarvoor de benodigde grondstoffen via de Regge werden aangevoerd, ging het daarna weer bergopwaarts met Rijssen. In het oostelijke deel van het stadje, vlakbij de rivier de Regge, woonden de ambachtslieden, handelaren en schippers die van de textielindustrie leefden. Het grootste deel van de bevolking bestond echter nog uit boeren die met hun boerderijen in het westelijke deel van Rijssen vertoefden. Ondanks dat de werkgelegenheid die de linnen- en katoenweverijen met zich meebrachten, was er in Rijssen sprake van armoede. Dat het er in het stadje niet rooskleurig uitzag, blijkt wel uit de aantekening die Willem de Clercq in zijn dagboek maakte nadat hij in 1812 Rijssen bezocht: "Een zeer vuile plaats, het ellendigste dorp dat ik ooit gezien heb" (Augusteijn 2005).

Vanaf het begin van de negentiende eeuw begon zich naast de bestaande katoenindustrie in Rijssen een steenindustrie te ontwikkelen. De grondstof voor deze industrie, de klei, werd gewonnen in de heuvels ten zuiden van het stadje. In het midden van de negentiende eeuw waren er ruim vijfhonderd man werkzaam in dakpannenfabrieken en steenbakkerijen, waarvan de vele veldovens verspreid in het landschap lagen. Ook was er veel werk in de turfgraverij op de veengronden ten westen van de stad.

De industriële groei maakte een uitbreiding van de bestaande infrastructuur noodzakelijk. Zo werd er een kanaaltje gegraven dat in verbinding stond met het riviertje de Regge (zie Fig. 2.3 en 2.5). In 1842 werd de straatweg Holten – Rijssen – Wierden in gebruik genomen, met twee tollens bij de gemeentegrens van Holten. Ten gevolg van de Amerikaanse burgeroorlog (1861-1865) stagneerde de aanvoer van katoen en ging men over tot de productie van jute. In 1864 werd daarvoor door J.H. ter Horst de stoomjute spinnerij De Beek gesticht. Jute werd vanuit India en Pakistan ingevoerd.

Figuur 2.5 Kadasterkaart Rijssen uit omstreeks 1830 (WatWasWaar 2008). De contouren van het voormalige vestingstadje zijn nog duidelijk herkenbaar. De ligging van het plangebied is globaal aangeduid met de rode contour.

In 1888 kreeg de economie van Rijssen een nieuwe impuls toen in dat jaar de spoorlijn Deventer – Almelo, met een aftakking naar de oude jutefabriek, werd geopend. De voortschrijdende industrialisatie had vergaande gevolgen voor het sociaal-economische leven in Rijssen. Gaandeweg verdween de thuisindustrie doordat steeds meer boeren besloten op de fabriek te gaan werken. Wel hielden de boeren naast hun werk op de fabriek er thuis nog wat koeien en een moestuin op na.

Door de toename van het aantal arbeiders in deze industrie, die ook van buiten Rijssen kwamen, ontstond er behoefte aan woningbouw. In de loop der jaren zouden er in Rijssen veel arbeiderswoningen verrijzen.

In 1912 schonken de rijke Rijssense jutefabrikanten A.H. en J. ter Horst de bevolking een Volkspark met parkgebouw, ontworpen door de bekende tuinarchitect L.A. Springer, bedoeld 'ter ontspanning van de arbeiders' (Augusteijn 2005).

Figuur 2.6 Rijssen gefotografeerd vanuit de lucht op 20 april 1950. De bebouwing heeft zich in alle windstreken uitgebreid (KLM-Aerocarto).

Na de Tweede Wereldoorlog zette de groei van Rijssen verder door (Fig. 2.6), dit als gevolg van de nog steeds bloeiende jute-industrie waarbij wel 1500 mensen werk vonden in de drie fabrieksgebouwen van de Koninklijke jutespinnerij en weverij Ter Horst & Co. In 1950 kwam er een kamgarensponnerij bij. Het was de eerste fabriek in weidegebied De Mors.

In die jaren veranderde het stadje Rijssen van een boerengemeenschap in een industrieplaats. De stadsboerderijen in het centrum van Rijssen werden verbouwd tot woningen of winkels. In de jaren zestig besloot de gemeente tot een grote sanering waarbij alle straten in de binnenstad onder handen werden genomen. Er kwam een betonnen stadhuis en in de zuidwesthoek van het stadje verrees het winkelcentrum Walgaarde. In weidegebied De Mors verrezen steeds meer nieuwe fabrieken terwijl de woningbouw zich steeds verder uitbreidde ten zuiden van de spoorlijn, waar achtereenvolgens de wijken Vennekes-gaarden, Lenfert, Groot-Zuid, Nieuwland, Braakmanslanden en Hagslagen totstandkwamen.

Met de jute-industrie ging het intussen bergafwaarts. Eind jaren tachtig van de vorige eeuw werden de jutefabrieken gesloten. Ze werden afgebroken en daarvoor in plaats

verrezen onder meer het winkelcentrum De Molenpoort en verzorgingshuis De Schutse.

Het plangebied

Het plangebied is gelegen in het hart van Rijssen. De Grotestraat was eertijds een belangrijke verbindingsweg die aansloot op de Almelosepoort. Zij wordt op de eerste kadastrale kaart van Rijssen (Fig. 2.7, daterend van circa 1830) aangeduid als De Enterstraat. Later zou deze weg nog worden aangeduid met de naam Wierdenschestraat. De Rozengarden was en is een minder belangrijke verkeersweg.

Uit de Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel van circa 1830 komt naar voren dat de percelen waar nu de panden Grotestraat 14 tot en met 20 en Rozengarden 6-8 staan in het bezit waren van landbouwers. Op elk perceel stond een pand, vermoedelijk een boerderij. Op het perceel van Grotestraat 14/14a stond ook een schuur. Zoals we hierboven reeds zagen, veranderde het karakter van Rijssen in de loop van de negentiende/twintigste eeuw van een agrarische naar een meer industriële gemeenschap. Dit blijkt ook uit de ontwikkeling van de panden in het onderzoeksgebied. De boerderijen zullen deels gesloopt zijn, of verbouwd, waarna de huidige bebouwing verrees, voor zover deze nog overeind staat. De panden kregen over het algemeen een woon/winkelfunctie terwijl er ook kleine bedrijfjes (onder andere een koperslagerij en kapperszaken) in werden ondergebracht. Zo is van Grotestraat 20 bekend dat in 1850 koperslager Klensman het pand kocht van landbouwer Lambertus te Lintelo. De familie Klensman zou het pand 150 jaar in bezit hebben. In de twintigste eeuw zou zij langere tijd een speelgoedwinkel in dit pand runnen.¹ Inmiddels is dit pand samen met Grotestraat 18 gesloopt.

Afgaande op de, twintigste-eeuwse bouwdoSSIERS van de verschillende panden in de Grotestraat en de Rozengarden blijkt dat, voorzover er informatie voorhanden is, de fundering van de panden tot ongeveer 90 centimeter onder het maaiveld ligt. De panden Grotestraat 14/14a, 16 en 18 en Rozengarden 8 beschikken/beschikten over een kelder. Deze zijn over het algemeen beperkt van omvang. De diepte van deze kelders varieert tussen de 2,00 en 2,50 meter onder maaiveld. Overigens bleek tijdens het onderzoek geen bouwdoSSIER van het pand Grotestraat 20 in het archief van de gemeente voorhanden te zijn.

¹ Vroon 2001 en Poortman 2002. Overigens heeft de heer Poortman de bewoningsgeschiedenis van Grotestraat 20 onderzocht tot het jaar 1682. Waarschijnlijk is de geschiedenis van het pand en haar bewoners nog ouder, maar als gevolg van de stadsbrand die Rijssen in 1662 trof is het niet mogelijke dit na te gaan. Bij die stadsbrand zijn de Rijssense archieven verloren gegaan.

Figuur 2.7 Huidige situatie geprojecteerd op het minuutplan 1832 met daar in de kelders weergegeven.

Op de Topografische atlas van Overijssel (ANWB 2004), het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN 2008) en op de gemeentelijke verwachtingskaart (Boshoven et al. 2008) zijn verder geen aanwijzingen te vinden dat er plekken ontgrond zijn binnen het plangebied. Ook volgens informatie van de provincie Overijssel is er geen sprake van een recente ontgroning binnen het plangebied.

Er kunnen natuurlijk wel verstoringen aanwezig zijn als gevolg van infrastructurele veranderingen en recente bouwwerkzaamheden binnen het plangebied.

2.4 Archeologische verwachting

Het plangebied bevindt zich binnen een monumententerrein van archeologische waarde. Het betreft AMK-terrein 13975, de historische stadskern van Rijssen,

waarbinnen de omwalling uit de 13^e eeuw huisplaatsen (boerderijen) uit de Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd verwacht worden. Langs de belangrijke uitvalsweg, de Grotestraat, zijn binnen het plangebied minimaal zes boerderijkavels bekend, die halverwege de 18^e eeuw al bebouwd waren (Bijlage 2 en Fig. 2.4). Op basis van de ligging binnen de historische kern van Rijssen en de aanwezigheid van laatmiddeleeuwse boerderijen geldt er een specifiek (zeer) hoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten uit de periode Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd (complextype: boerderij, huisplaatsen met achtererven, afvalkuilen, waterputten, beerputten en verkavelingsgreppels) voor het gehele plangebied. Funderings- en/of muurresten eventueel in combinatie met uitbraaksleuven worden voornamelijk verwacht aan de straatzijden van de Grotestraat en de Rozengarde (zie Fig. 2.4, 2.6 en bijlage 2). Onder of ter plaatse van de fundering(sresten) van de huidige (gesloopte) bebouwing kunnen eventueel aanwezige resten vanaf ca. 90 cm – mv voorkomen. Ter plekke van de aanwezige kelders is de verstoringsdiepte meer dan 2 m en worden geen archeologische resten meer verwacht. Ter plekke van de aanwezige kelders in het plangebied geldt derhalve dan een lage verwachting voor alle perioden.

Landschappelijk gezien bevindt het plangebied zich op relatief hoog gelegen gordeldekzandwelingen, op de overgang van een stuwwal naar het lager gelegen beekdal van de Regge, die vanaf de Volle Middeleeuwen zijn afgedekt door een esdek (plaggendek). Bodemkundig worden derhalve dan ook hoge zwarte enkeerdgronden verwacht. Op basis van de ouderdom van de gordeldekzandwelingen kunnen in principe archeologische resten worden verwacht vanaf het Laat-Paleolithicum. Op dergelijke landschappelijke overgangen is normaliter een grote verscheidenheid aan flora en fauna aanwezig, waar jagers en verzamelaars graag bivakkeerden (complextype: nederzetting, klein jacht- en/of verzamelaarskampement). Dit wordt bevestigd door waarnemingen uit het Neolithicum (voornamelijk vuurstenen bijlen), die in de nabije omgeving van het plangebied bekend zijn. Vanwege het feit dat het plangebied zich binnen de historische stadskern van Rijssen bevindt is het oorspronkelijke leefoppervlak met bijbehorend podzolprofiel echter vermoedelijk tot in het C-materiaal verstoord. Op basis van bovenstaande gegevens geldt vooralsnog een middelhoge archeologische verwachting op het aantreffen van archeologische resten uit de periode Laat-Paleolithicum tot en met het Neolithicum (complextype: jacht- en/of verzamelaarskampement). Voor de gekelderde en /of recent bebouwde gebieden geldt een lage archeologische verwachting op het aantreffen van archeologische resten “in situ” voor alle perioden tot en met de Vroege Middeleeuwen. Bij de aanwezigheid van een intact esdek kunnen archeologische vondsten en bewoningssporen worden verwacht aan de basis van het esdek en in de top (Ah-, E-, Bh- en Bs-horizonten) van een eventueel daar onder begraven bodemprofiel (meestal een humuspodzol).

Uit de periode Bronstijd tot en met de Romeinse Tijd zijn in de directe omgeving van het plangebied enkele waarnemingen bekend (IJzertijd nederzetting, bronzen kokerbijl, Romeinse munt). Landschappelijk gezien ligt het plangebied gunstig op een hoog gelegen gordeldekzandwelling, waarop men zich uitstekend kon vestigen en kleinschalige landbouw kon plegen. Op basis van bovenstaande gegevens geldt voor deze perioden vooralsnog een middelhoge tot hoge archeologische verwachting op het

aantreffen van archeologische resten (complextype: nederzetting) op de plekken die niet gekelderde en / of bebouwd zijn.

Uit de periode Laat Romeinse Tijd tot en met de Vroege Middeleeuwen zijn weinig vondsten en/of historische informatie bekend. Derhalve geldt voor deze periode een lage tot middelhoge archeologische verwachting op het aantreffen van archeologische resten op de plekken, die niet in later tijden bebouwd en / of gekelderde zijn.

3 Inventariserend Veldonderzoek

3.1 Werkwijze

Aan de hand van het bureauonderzoek is een specifieke archeologische verwachting opgesteld. Allereerst hebben waarnemingen in het plangebied plaatsgehad om de aanwezigheid van archeologische resten te kunnen beoordelen. Gezien het feit dat het plangebied grotendeels bebouwd is en in gebruik is als begroeide achtererven is de vondstzichtbaarheid gering. Een oppervlaktekartering is derhalve niet uitgevoerd. Wel zijn eventueel aanwezige molshopen, kuilen (gesloopte kelder) en zandhopen geïnspecteerd.

Bij het inventariserend veldonderzoek (verkennde fase) is het plangebied onderzocht op de geomorfologische, geologische en bodemkundige karakteristieken. Ook geeft het booronderzoek informatie over het intact zijn van de bodem en daarmee informatie over de gaafheid van een eventuele archeologische vindplaats. Om inzicht te verkrijgen in de geologische en bodemkundige opbouw van de gebieden zijn de boringen zo verspreid mogelijk over het plangebied verdeeld. Er zijn in totaal 5 boringen verricht, conform de gemeentelijke richtlijnen (gebaseerd op de KNA 3.1). Het betreft verkennde boringen. Het gebruikte aantal boringen is ontoereikend om eventueel aanwezige vindplaatsen te kunnen karteren.

Er is gebruik gemaakt van een Edelmanboor met een diameter van 7 cm, waarbij de bodemkundige (De Bakker en Schelling 1989) en lithologische (NEN 5104) gesteldheid van de grond is beschreven. De grondmonsters zijn met de hand verbrokkeld, waarna het sediment is onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. De boringen zijn verricht tot een diepte van maximaal 2,25 m –mv (beneden maaiveld). De locaties (x, y) zijn bepaald met behulp van een meetlint ten opzichte van de topografie. De hoogteligging ten opzichte van het NAP (Nieuw Amsterdams Peil) is bepaald met behulp van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN 2008). De locaties van de boringen staan weergegeven op de boorpuntenkaart (Bijlage 3). De maaiveldhoogte (in meters t.o.v. NAP) is per boring vermeld in de boorstaten (Bijlage 4). De resultaten van zowel het bureauonderzoek als het verkennd booronderzoek en de eventuele aanbevelingen staan weergegeven in de verwachtings- en aanbevelingenkaart (bijlage 5). Hieronder volgt een beschrijving van de resultaten van het booronderzoek.

3.2 Veldwaarnemingen

Het plangebied bestaat momenteel uit begroeide verwilderde achtererven en tuintjes met een enkele schuur, omringd door (reeds gesloopte) winkelpanden aan de Grotestraat en onbewoonde panden aan de Rozengarde (Fig. 3.1). De gesloopte percelen van Grotestraat 18 en 20 bevinden zich circa 50 cm lager dan de rest van het plangebied. Ter plekke van perceel 20 aan de Grotestraat bevindt zich een rechthoekige kuil met een oppervlakte van circa 2 bij 3 m en een diepte van circa 1,5 m. Het betreft hier een reeds gesloopte kelder. Aan het oppervlak van deze gesloopte percelen is veel (sub)recent aardewerk zichtbaar. Daarnaast zijn er ter plekke van deze percelen nabij boring 4 (Bijlage 3) een fragment gebroken (mogelijk gesmolten) glas aangetroffen uit de Vroege Nieuwe Tijd A (1500 - 1650 AD) en een fragment aardewerk daterende uit de Vroege Nieuwe Tijd A tot en met B (1500 – 1850 AD). Deze dateert uit. Het is goed mogelijk dat het verbrande glas een residu is van de grote brand in 1662 die heeft plaatsgevonden in Rijssen.

Door de aanwezige bebouwing en begroeiing in de tuinen waren in de rest van de percelen aan het maaiveld geen aanwijzingen zichtbaar die zouden kunnen duiden op de aanwezigheid van archeologische resten in de bodem.

Figuur 3.1 Overzichtsfoto's van het plangebied (gemaakt door drs. C.C. Kalisvaart, 20-10-2008).
 Links A: Foto genomen vanuit het zuiden, kijkende in noordelijke richting. Op de voorgrond het braakliggende binnenterrein, met daaromheen panden uit het begin van de 20ste eeuw.
 Rechts B: Foto genomen van het braakliggende terrein op de percelen van Grotestraat 18 en 20. Op de achtergrond is een mooi gerenoveerd vakwerkhuis uit de 17^e eeuw zichtbaar gelegen aan de Grotestraat.

3.3 Verkennend booronderzoek

3.3.1 Lithologie en bodemopbouw

In alle boringen bestaat het oorspronkelijke sediment (C-horizont) uit relatief goed gesorteerd, (licht)geelwit tot (licht)geelgrijs, matig siltig, zwak tot sterk siltig, matig fijn zand (150-210 μm). Het betreft hier dekzand (Formatie van Boxtel; De Mulder et al. 2003) dat hier als een gordel om de noordelijk gelegen stuwwal is afgezet gedurende het Laat Glaciaal (15.700 – 11.755 jaar BP). De top van het onverstoord dekzand bevindt zich in het plangebied tussen 125 en 200 cm –mv. Bij boring 4 die gelegen is binnen de contouren van de gesloopte percelen bevindt het onverstoord dekzand zich op 40 cm –mv.

In alle boringen met uitzondering van boring 2 wordt het dekzand scherp begrensd afgedekt door een 50 tot 90 cm dik pakket zwak humeus, matig siltig, donkergrijs tot grijsbruin, matig fijn zand. Het betreft hier een humeus door de mens opgebracht dek (bewoningslaag) dat een licht vlekkerig karakter heeft waarin zich diverse fragmenten aardewerk en subrecent baksteen aangetroffen zijn, die dateren uit de Late Middeleeuwen tot en met de Vroege Nieuwe Tijd B (1250 – 1850 AD). Ter plekke van boring 4 is dit pakket slechts 5 cm dik, aangezien ter plekke van deze boring een woning is gesloopt tot aan de onderkant van deze bewoningslaag. De top van dit licht vlekkerige humeuze dek met daarin aanwijzingen van bebouwing / bewoning uit de Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd B bevindt zich tussen 75 en 110 cm –mv. De top van dit dek is in boring 4 herkenbaar als een menglaag (Bijlage 4) en bevindt zich tussen de 35 en 40 cm –mv.

De bovenste 35 (ter plekke van boring 4) tot en met 110 cm (ter plekke van de boringen 2 en 3) is door recente bouwwerkzaamheden verstoord en op verschillende plekken opgehoogd. Het sediment bestaat voornamelijk uit matig siltig, matig humeus, zwak grindig, (donker)grijsbruin, matig fijn tot grof zand. In dit pakket bevinden zich

diverse fragmenten recent bouwpuin, glas en baksteen. In boring 2 heeft dit recent verstoorde pakket een diepte van 175 cm –mv. Boring 2 is mogelijk gezet ter plekke van een aanbouw van de boerderij daterende van voor 1830 (Figuur 2.6).

Alle bodems in het plangebied tonen een zogenaamd AC-profiel. Ter plekke van boring 5 zijn in de top van het dekzand nog wel enkele gele en bruine vlekken in het (licht)bruingrijze zand aanwezig. Het betreft hier vermoedelijk een geploegde zone (A/Cp-horizont) waarbij de oorspronkelijke horizonten behorende bij een podzolbodem (E-, B(hs)- en / of BC-horizont) afgetopt en verploegd zijn en vervolgens deels opgenomen zijn in de oorspronkelijke bouwvoor. Over het algemeen wordt het aanwezige gordeldekzand afgedekt middels een scherpe grens door een ophogingslaag uit de Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd B, waarboven een circa 75 tot 110 cm dik recent verstoord pakket aanwezig is.

Roestvlekken komen in het gehele plangebied voor tot minimaal 2,20 m –mv. Het ontbreken van roestvlekken duidt op permanent gereduceerde (geen zuurstof en dus geen oxidatiereductie processen waardoor roest kan ontstaan) omstandigheden en dus op een gemiddeld laagste grondwaterstand dat zich dieper bevindt dan 2,20 m –mv. Het ontbreken van roestvlekken in de top van de bodem duidt op oxidatie en dus geen roestvorming als gevolg van oxidatiereductie processen (gley-verschijnselen). De overgang van de oxidatie naar de oxidatiereductie zone bevindt zich tussen de 1,10 en 1,25 m –mv, en ter plekke van boring 4 rond 35 cm –mv. Uit dit verschil in grondwaterniveau is in combinatie met de lithologische opbouw en de veldwaarnemingen af te leiden dat ter plekke van boring 4 er circa 90 cm aan opgebrachte grond (bewonings- en recent verstoorde laag) is afgegraven.

3.3.2 Archeologische indicatoren

Ter plekke van boring 3 tussen ca. 180 en 200 cm –mv in de humeuze bewoningslaag een fragment bruin geglaazuurd, gedraaid aardewerk aangetroffen wat vermoedelijk uit de Vroege Nieuwe Tijd dateert (1500 – 1650 AD).

3.4 Archeologische interpretatie

Het plangebied bevindt zich in de historische kern van Rijssen op relatief hoog gelegen gordeldekzandafzettingen op de overgang van een hoog gelegen stuwwal naar het lager gelegen beekdal van de Regge. Het plangebied was voor de geleidelijke stadsontwikkeling vanaf circa de Volle Middeleeuwen in gebruik als akkerland. De bodems ter plekke van het plangebied kunnen allen als AC-profiel worden geclassificeerd. De top van de oorspronkelijke (podzol)bodem is hier vermoedelijk als gevolg van het ploegen van de voormalige akkers (te zien aan bruingele vlekken in de humeuze bovengrond) afgetopt en opgenomen in de bovenliggende lagen.

Vanaf de Volle Middeleeuwen / Late Middeleeuwen vindt er ter plekke van het plangebied binnen de historische stadskern van Rijssen een geleidelijke stadsontwikkeling plaats. Zowel langs de Grotestraat als aan de Rozengarde worden derhalve boerderijen / huisplaatsen met bijbehorende achtererven verwacht vanaf de Volle / Late Middeleeuwen.

Op basis van het bureauonderzoek kunnen er, ondanks de plaatselijke diepe verstoringen tot in het C-materiaal, nog funderings- en/of muurresten, eventueel in combinatie met uitbraaksleuven uit de Volle Middeleeuwen tot en met de Vroege Nieuwe Tijd B (1250 – 1850 AD) worden aangetroffen onder de fundering van de eind

19^e / begin 20ste eeuwse thans nog aanwezige bebouwing (complextype: boerderij met erf, huisplaats, havezathe; Bijlage 5). De bijbehorende humeuze bewoningslaag, waarin zich enkele fragmenten aardewerk en subrecent baksteen uit de Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd bevinden, doet vermoeden dat eventueel aanwezige archeologische resten uit deze periode vanaf circa 75 tot 110 cm –mv aanwezig kunnen zijn. Uit het bouwhistorisch onderzoek en het booronderzoek komt naar voren dat de huidige (en al gesloopte) fundering van de aanwezige bebouwing zich op circa 90 cm –mv bevindt. Eventueel aanwezige oudere funderingen kunnen zich dus nog onder de huidige fundering bevinden.

Op basis van bovenstaande gegevens geldt er een middelhoge tot hoge verwachting op het aantreffen van vroegmiddeleeuwse tot laatmiddeleeuwse boerderijen en/of bebouwing van voor 1830. De locaties van deze boerderijen en/of huisplaatsen waar deze nog intact aanwezig kunnen zijn, staan weergegeven in de verwachtings- en aanbevelingenkaart (Bijlage 5). De locaties zijn gebaseerd op informatie uit de gemeentelijke verwachtingskaart (Bijlage 2; Boshoven et al. 2008) en op de eerste kadastrale kaart uit omstreeks 1830 (WatWasWaar 2008). Ter plekke van de aanwezige of reeds gesloopte kelders tot meer dan 2 m –mv (Bijlage 5) en ter plekke van de gesloopte percelen van Grotestraat 18 en 20 worden geen archeologische resten meer verwacht. Naast eventueel aanwezige (houten of stenen) funderings- en/of muurresten kunnen er aan de achterzijde van de voormalige bebouwing eventueel resten van beer- en/of waterputten aangetroffen worden vanaf de top van de aanwezige humeuze bewoningslaag (75 – 110 cm –mv).

4 Conclusie en aanbevelingen

4.1 Beantwoording onderzoeksvragen en conclusie

De beantwoording van de onderzoeksvragen zoals gesteld in het Plan van Aanpak (Tebbens 2008):

Zijn binnen het plangebied bekende archeologische waarden aanwezig? Zo ja, zijn er gegevens bekend over de omvang, ligging, aard en datering hiervan?

Het plangebied bevindt zich binnen de contouren van de historische stadskern van Rijssen, langs een belangrijke uitvalsweg (de Grotestraat). Afgaande op historisch kaartmateriaal blijkt er binnen het plangebied zowel aan de Grotestraat als aan de Rozengarde bebouwing van voor 1750 AD aanwezig te zijn. Deze dateren op basis van historische gegevens waarschijnlijk uit de Volle / Late Middeleeuwen of hebben voorlopers uit deze periode. Het betreft hier bebouwing in de vorm van boerderijen en/of huisplaatsen met bijbehorend erf en een tuin (eventueel met water- en/of beerput). Aan het begin van de 19^e eeuw zijn er binnen het plangebied nog steeds boerderijen aanwezig. Vanaf het einde van de 19^e eeuw / begin van de 20ste eeuw werden de meeste boerderijen vermoedelijk gesloopt en in gebruik genomen en als winkel / arbeiderswoning. De huidige bebouwing dateert uit deze periode.

Wat is de verwachte bodemopbouw in het gebied en zijn er gegevens bekend over bodemverstoringen in het verleden binnen het plangebied?

Bodemkundig worden hoge zwarte enkeerdgronden verwacht. Op de Topografische atlas van Overijssel (ANWB 2004), het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN 2008) en op de gemeentelijke verwachtingskaart (Boshoven et al. 2008) zijn verder geen aanwijzingen te vinden dat er plekken ontgrond zijn binnen het plangebied. Ook volgens informatie van de provincie Overijssel is er geen sprake van een recente ontgroning binnen het plangebied.

Er kunnen natuurlijk wel verstoringen aanwezig zijn als gevolg van infrastructurele veranderingen en recente bouwwerkzaamheden binnen het plangebied.

Is op basis van het historisch onderzoek de archeologische verwachting nader te specificeren?

Uit de Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel van circa 1830 komt naar voren dat de percelen waar nu de panden Grotestraat 14 tot en met 20 en Rozengarden 6-8 staan in het bezit waren van landbouwers. Op elk perceel stond een pand, vermoedelijk een boerderij. Op het perceel van Grotestraat 14/14a stond ook een schuur. De boerderijen waren vermoedelijk dezelfde als die uit Volle / Late Middeleeuwen, tenzij deze gedurende de grote brand in 1662 zijn afgebrand en weer opgebouwd zijn.

Is op basis van het bouwdossieronderzoek aan te geven of er verdiepte ruimten of andere bodemverstoringen in het gebied aanwezig zijn. Zo ja, waar en welke omvang en diepte hebben zij?

Afgaande op de, twintigste-eeuwse bouwdossiers van de verschillende panden in de Grotestraat en de Rozengarden blijkt dat, voorzover er informatie voorhanden is, de fundering van de panden tot ongeveer 90 centimeter onder het maaiveld ligt. De panden Grotestraat 14/14a, 16 en 18 en Rozengarden 8 beschikken/beschikten over een kelder. Deze zijn over het algemeen beperkt van omvang. De diepte van deze

kelders varieert tussen de 2,00 en 2,50 meter onder maaiveld. Overigens bleek tijdens het onderzoek van het pand Grotestraat 20 geen bouwdoossier in het archief van de gemeente voorhanden te zijn. Tijdens de veldkartering bleek er echter wel een gesloopte kelder aanwezig te zijn.

Wat is de specifieke archeologische verwachting voor het gebied?

Op basis van het bureauonderzoek en bouwdoossieronderzoek geldt er een middelhoge archeologische verwachting op het aantreffen van archeologische resten uit de periode Laat-Paleolithicum tot en met het Neolithicum (complextypen: jacht- en/of verzamelaarskampement) op de plekken die niet bebouwd en / of gekelderd zijn geweest.

Er geldt voor de Bronstijd tot en met de Romeinse Tijd een middelhoge tot hoge archeologische verwachting op het aantreffen van archeologische resten (complextypen: nederzetting) op de plekken die niet gekelderd en / of bebouwd zijn.

Voor de Laat Romeinse Tijd tot en met de Vroege Middeleeuwen geldt een lage tot middelhoge archeologische verwachting op het aantreffen van archeologische resten op de plekken, die niet in later tijden bebouwd en / of gekelderd zijn.

Op basis van de ligging binnen de historische omwalde kern van Rijssen gelegen langs een belangrijke uitvalsweg (Grotestraat) en de aanwezigheid van boerderijen en/of huisplaatsen uit de Volle Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd B (1250-1850 AD) binnen de contouren van het plangebied geldt er een specifiek (zeer) hoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten uit de periode Volle / Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd (complextypen: boerderij, huisplaats met erf en tuin) voor het gehele plangebied.

Hoe is de bodemopbouw en is deze nog intact?

Alle bodems in het plangebied tonen een zogenaamd AC-profiel. Ter plekke van boring 5 zijn in de top van het dekzand nog wel enkele gele en bruine vlekken in het (licht)bruingrijze zand aanwezig. Het betreft hier vermoedelijk een geploegde zone (A/Cp-horizont) waarbij de oorspronkelijke horizonten behorende bij een podzolbodem (E-, B(hs)- en / of BC-horizont) afgetopt en verploegd zijn en vervolgens deels opgenomen zijn in de oorspronkelijke bouwvoor. Over het algemeen wordt het aanwezige gordeldekzand afgedekt middels een scherpe grens door een ophogingslaag uit de Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd B, waarboven een circa 75 tot 110 cm dik recent verstoord pakket aanwezig is.

Is vervolgonderzoek nodig om de door het bureauonderzoek en verkennend booronderzoek in beeld gebrachte gebieden met een archeologische verwachting en een intact bodemprofiel nader te onderzoeken en zo ja, in welke vorm?

Gezien de specifiek (zeer) hoge verwachting om nog archeologische resten van boerderijen, beer- en/of waterputten uit de Volle / Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd B aan te treffen en het uitgangspunt van een verstoring tot diep in de C-horizont vanwege de realisatie van een parkeerkelder is de kans groot dat eventueel aanwezige archeologische resten worden bedreigd. Derhalve adviseert BAAC bv dat er een archeologisch onderzoek noodzakelijk is in de vorm van een proefsleuvenonderzoek, nadat de huidige bebouwing tot aan het maaiveld is gesloopt.

4.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van onderhavig onderzoek adviseert BAAC bv dat een archeologisch vervolgonderzoek voor de gebieden met een middelhoge tot hoge verwachting gewenst is in de vorm van proefsleuvenonderzoek. De huidige bebouwing zal allereerst gesloopt dienen te worden tot maximaal aan het maaiveld, alvorens het proefsleuvenonderzoek uitgevoerd kan worden. Voorafgaand aan een dergelijk onderzoek dient een Programma van Eisen opgesteld te worden dat goedgekeurd wordt door de bevoegde overheid, de gemeente Rijssen-Holten. Het doel van het proefsleuvenonderzoek zal zijn het vaststellen van de exacte omvang, datering, gaafheid en conserveringsgraad van de vindplaats(en) op basis waarvan de archeologische waarde van het gebied kan worden vastgesteld.

Bovenstaand advies vormt een zogenaamd selectieadvies. Dit betekent niet dat reeds gestart kan worden met bodemversturende activiteiten of de daarop voorbereidende activiteiten. Het selectieadvies dient namelijk eerst beoordeeld te worden door de bevoegde overheid en leidt tot een selectiebesluit.

Hoewel getracht is een zo gefundeerd mogelijk advies te geven op grond van de gebruikte onderzoeksmethoden, kan de aanwezigheid van archeologische sporen of resten nooit volledig worden uitgesloten. BAAC bv wil er daarom op wijzen dat men bij bodemversturende activiteiten alert dient te zijn op de aanwezigheid van archeologische waarden (zoals vondstmateriaal en grondsporen). Bij het aantreffen van deze waarden dient men hiervan melding te maken bij de Minister (in de praktijk de RACM) conform artikel 53 van de Monumentenwet 1988.

Geraadpleegde bronnen

Aa, van der A.J., *Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden 1839-1851*.

Augusteijn, J., 2005. *Historische plattegronden van Nederlandse steden, Overijssel, deel 9.2. Alphen aan de Rijn*.

Bakker, H. de & J. Schelling, 1989. *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland*, Staring Centrum, Wageningen.

Berendsen, H.J.A., 2000, *Landschappelijk Nederland*. Van Gorcum, Assen, 2^e druk, 220p.

Boshoven, E.H., A. Buesink, N.J. Krekelbergh, H.M.M. Geerts, L.A. Tebbens en J.M.J. Willems, 2008. *Gemeente Rijssen-Holten. Een archeologische inventarisatie, verwachtings- en beleidsadvieskaart*. BAAC-rapport V-07.0478, Deventer.

Meene, van den. E.A., 1979. *Het ontstaan van de Gelderse IJssel*. Geografisch Tijdschrift 1: 40 – 48.

Mulder, de. E.F.J., M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong, 2003. *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhoff bv, Houten.

Provincie Overijssel, 2008. *218x Overijssel, Van Aadorp tot Zwolle*.

Rappol, M., 1993. *In de bodem van Salland en twente*. Lingua Terrae, Amsterdam.

Rijks Geologische Dienst (RGD) en Stichting Bodemkartering (Stiboka), 1986a. *Toelichting op de geomorfologische kaart van Nederland (schaal 1:50.000) blad 28 Oost/West (Almelo)*. RGD, Haarlem. Online geraadpleegd via ARCHIS II.

SIKB, 2006a. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.1*. SIKB, Gouda

SIKB, 2006b. *Leidraad inventariserend veldonderzoek. Deel karterend booronderzoek*. SIKB, Gouda

Smit, G., 1969. *Rijssen in oude ansichten, deel 1*. Europese bibliotheek Zaltbommel.

Stenvert, Kolman, Meierink e.a., 1998. *Monumenten in Nederland, Overijssel*. Rijksdienst voor de monumentenzorg, Zwolle.

Stichting voor Bodemkartering (Stiboka), 1983. *Bodemkaart van Nederland 1:50.000, toelichting bij kaartblad 28 West Almelo*. Stiboka, Wageningen.

Tebbens, L.A., 2008. *Onderzoeksvoorstel – Plan van Aanpak Archeologisch Inventariserend Veldonderzoek, Plangebied Grotestraat - Rozengarde te Rijssen*. BAAC bv, 's-Hertogenbosch.

Verlinde, A.D., 1987. *Die Gräber und Grabfunde der späten Bronzezeit und frühen Eisenzeit in Overijssel*. ROB, 1978, 1979, 1980 en 1985, Amersfoort.

Geraadpleegde kaarten

ANWB, 2004. *Topografische atlas Overijssel (1:25.000)*, ANWB, Den Haag

Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) afkomstig van ARCHIS-II archief van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM).
<http://archis2.archis.nl/archisii/html/index.html>. Geraadpleegd oktober 2008.

Pater, B. de en Schoenmaker, B., 2005. *Grote atlas van Nederland 1930-1950*.

Provincie Overijssel, 2008. *Cultuurhistorische Atlas provincie Overijssel*. Online geraadpleegd via gisopenbaar.overijssel.nl

Rijks Geologische Dienst (RGD) en Stichting voor Bodemkartering (Stiboka), 1986. *Geomorfologische Kaart van Nederland Blad 28 Almelo (1:50.000)*. Stiboka, Wageningen.

Robas Producties, 1989. *Grote Historische Atlas van Overijssel, 1:25 000*. Den IJp.

Stichting voor Bodemkartering, 1983. *Bodemkaart van Nederland Blad 28 (Oost/West Almelo (1:50.000))*. Stiboka, Wageningen.

Versfelt, H.J., 2003. *De Hottinger-atlas van Noord- en Oost-Nederland*. Heveskes Uitgevers, Groningen.

WatWasWaar, 2008. *Eerste Kadastrale kaart uit de periode 1827-1832*. Online geraadpleegd via www.watwaswaar.nl

Geraadpleegde websites

Aardkundige waarden provincie Overijssel 2008. Verkregen via www.natuurlijk.nl

AHN 2008. Verkregen via www.ahn.nl

Gemeente Rijssen-Holten 2008. Verkregen via www.rijssen.nl

Google maps 2008. Verkregen via maps.google.nl

Archivalia

Bouwdossiers van de panden:

- Rozengarde 6: 1969/209 en 2022
- Rozengarde 8: 2024
- Grotestraat 14: 2458

- Grotestraat 16: 2460
- Grotestraat 18: 2462, 1986/338 en 1987/269
- Grotestraat 20: geen bouwdossier aanwezig

Bijlage 1

Overzicht relevante geologische en archeologische
tijdvakken

Bijlage 1: Overzicht geologische en archeologische tijdvakken

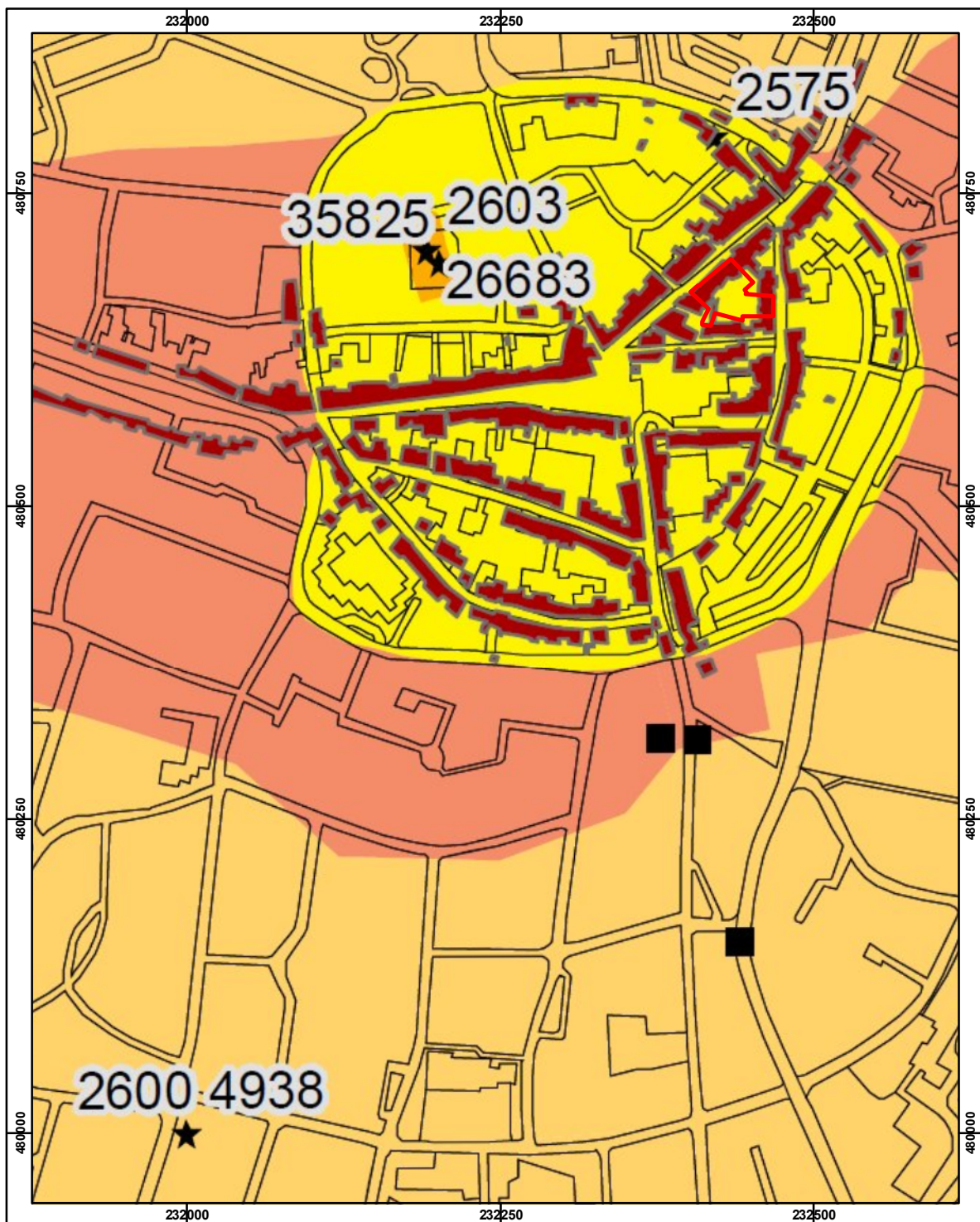
Ouderdom in jaren	Chronostratigrafie					MIS	Lithostratigrafie				
11.755 12.745 13.675 14.025 15.700 29.000 50.000 75.000 115.000 130.000 370.000 410.000 475.000 850.000 2.600.000	Kwartair	Laat	Holoceen			1	Formaties: Naaldwijk (marien), Nieuwkoop (veen), Echteld (fluviaal)		Formatie van Beegden		
			Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas (koud)	2	Formatie van Kreftenheye					
				Allerød (warm)							
				Vroege Dryas (koud)							
				Bølling (warm)							
				Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)				Laat-Pleniglaciaal		3	
			Midden-Pleniglaciaal		4						
			Vroeg-Pleniglaciaal								
			Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)	5a							
		5b									
		5c									
		5d									
		Eemien (warme periode)			5e			Eem Formatie			
		Midden	Midden	Saalien (ijstijd)				6		Formatie van Urk	Formatie van Drente
				Holsteinien (warme periode)							
				Elsterien (ijstijd)							
				Cromerien (warme periode)							
			Vroeg	Vroeg	Pre-Cromerien			Formatie van Sterksel			

Cal. jaren v/n Chr.	¹⁴ C jaren	Chronostratigrafie		Pollen zones	Vegetatie	Archeologische perioden			
1950	0	Laat	Subatlanticum koeler vochtiger	Vb2	Loofbos eik en hazelaar overheersen haagbeuk veel cultuurplanten rogge, boekweit, korenbloem	Nieuwe tijd			
-1500				Vb1		Middeleeuwen			
-450				Va		Romeinse tijd			
0		Midden	Subboreaal koeler droger	IVb	Loofbos eik en hazelaar overheersen beuk>1% invloed landbouw (granen)	IJzertijd			
-12				IVa		Bronstijd			
-800	815					Neolithicum			
-2000	2650	III	Loofbos eik, els en hazelaar overheersen in zuiden speelt linde een grote rol	Mesolithicum					
3755	5000								
-4900									
-5300		Vroeg	Boreaal warmer	II	den overheerst hazelaar, eik, iep, linde, es				
7020	8000								
-8240	9000								
-8800		Laat-Pleistoceen	Preboreaal warmer	I	eerst berk en later den overheersend	Laat-Paleolithicum			
11.755	10.150								
12.745	10.800								
13.675	11.800	Weichselien (ijstijd)	Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas	LW III	parklandschap			
14.025	12.000			Allerød	LW II	dennen- en berkenbossen			
15.700	13.000			Vroege Dryas	LW I	open parklandschap			
-35.000				Bølling		open vegetatie met kruiden en berkenbomen			
75.000		Midden-Pleistoceen	Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)			perioden met een poolwoestijn en perioden met een toendra	Midden-Paleolithicum		
115.000						Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)			perioden met bos en perioden met een subarctisch open landschap
130.000									Eemien (warme periode)
-300.000		Saalien (ijstijd)				Vroeg-Paleolithicum			

Chronostratigrafie voor Noordwest-Europa volgens Zagwijn (1974), Vandenberghe (1985) en De Mulder *et al.* (2003). Lithostratigrafie volgens De Mulder *et al.* (2003). Mariene isotoop stadium (MIS) volgens Bassinot *et al.* (1994). Atmosferische data volgens Stuiver *et al.* (1998). Zuurstofisotoop calibratie (OxCal) versie 3.9 Bronk Ramsey (2003), toegepast op het Laat-Weichselien en het Holoceen. Archeologische periode-indeling en ouderdom volgens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Vegetatie bewerkt volgens Berendsen (2000). Pollenzones volgens P. Vos & P. Kiden (2005).

Bijlage 2

Uitsnede Verwachtingskaart van de gemeente Rijssen-
Holten

Rijssen, Grotestraat-Rozengarde

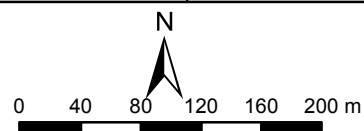
verwachtingskaart

archeologische verwachting

- hoog
- middelhoog
- AMK terrein van waarde

overig

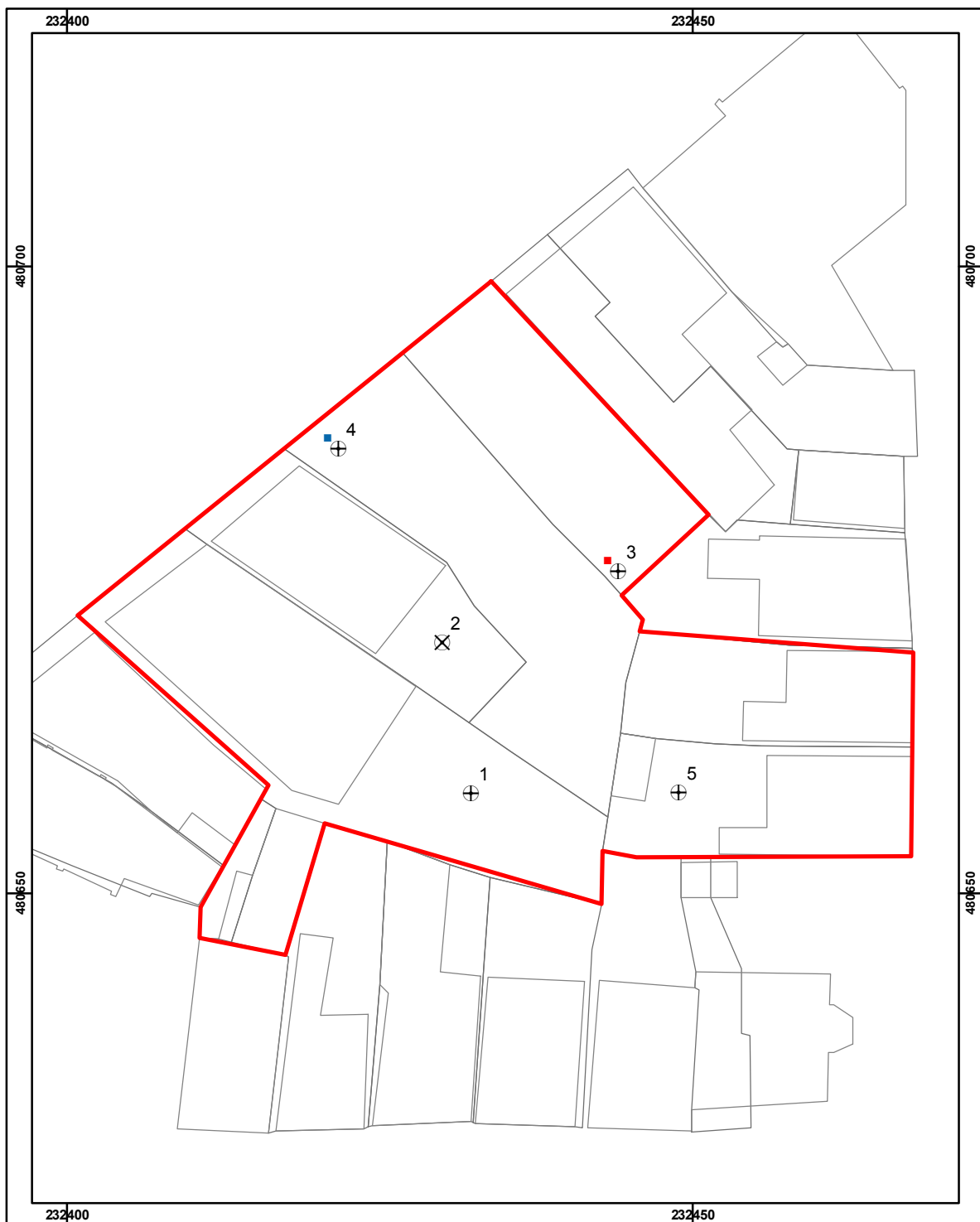
- archeologische vindplaats
- bebouwing in 1832
- plangebied
- topografische ondergrond

BAAC

Bijlage 3

Boorpuntenkaart

Rijssen, Grotestraat-Rozengarde

boorpuntenkaart

boorpunten

⊗ deels verstoord

⊕ verstoord

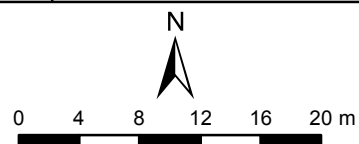
plangebied

— topografische ondergrond

vondsten

■ aardewerk (1500 -1650 AD)

■ verbrand glas en bruin geglazuurd aardewerk (1500 -1850 AD)

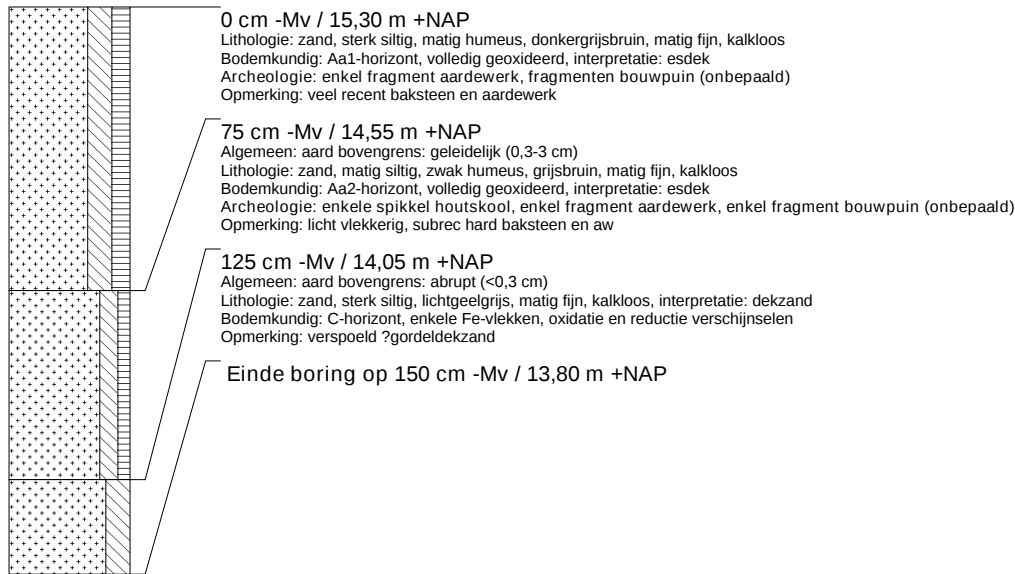
BAAC

Bijlage 4

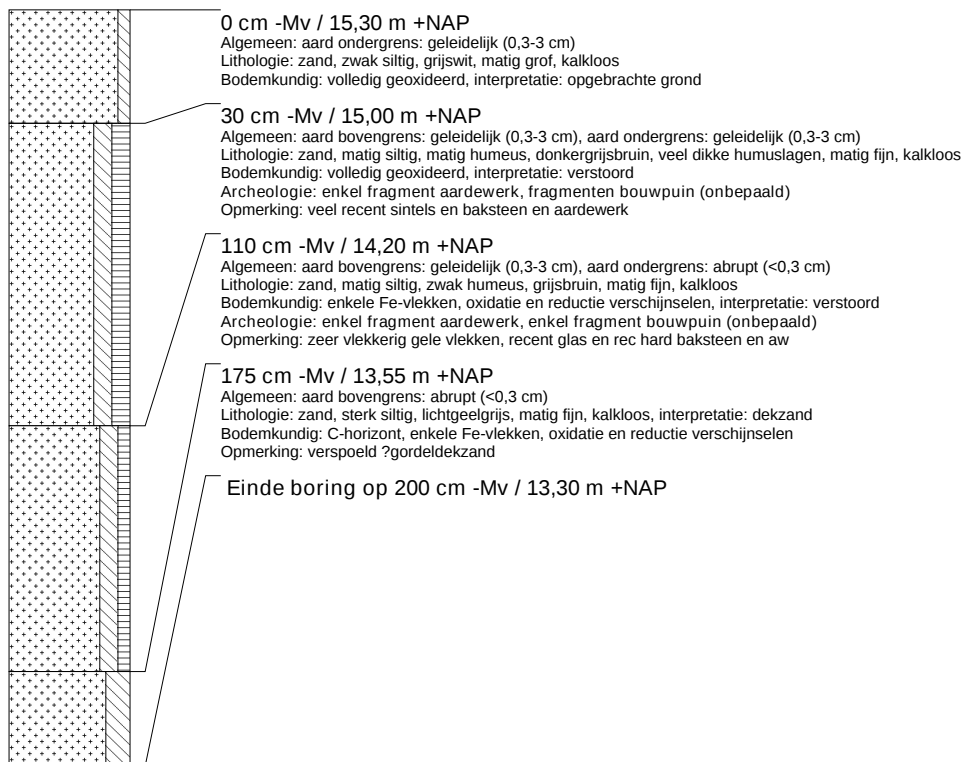
Boorstaten

boring: 80382-1

beschrijver: CK, datum: 20-10-2008, X: 232.411, Y: 480.650, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 15,30, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Rijssen-Holten, plaatsnaam: Rijssen, opdrachtgever: BJZ.nu Snel Accuraat en deskun, uitvoerder: BAAC bv

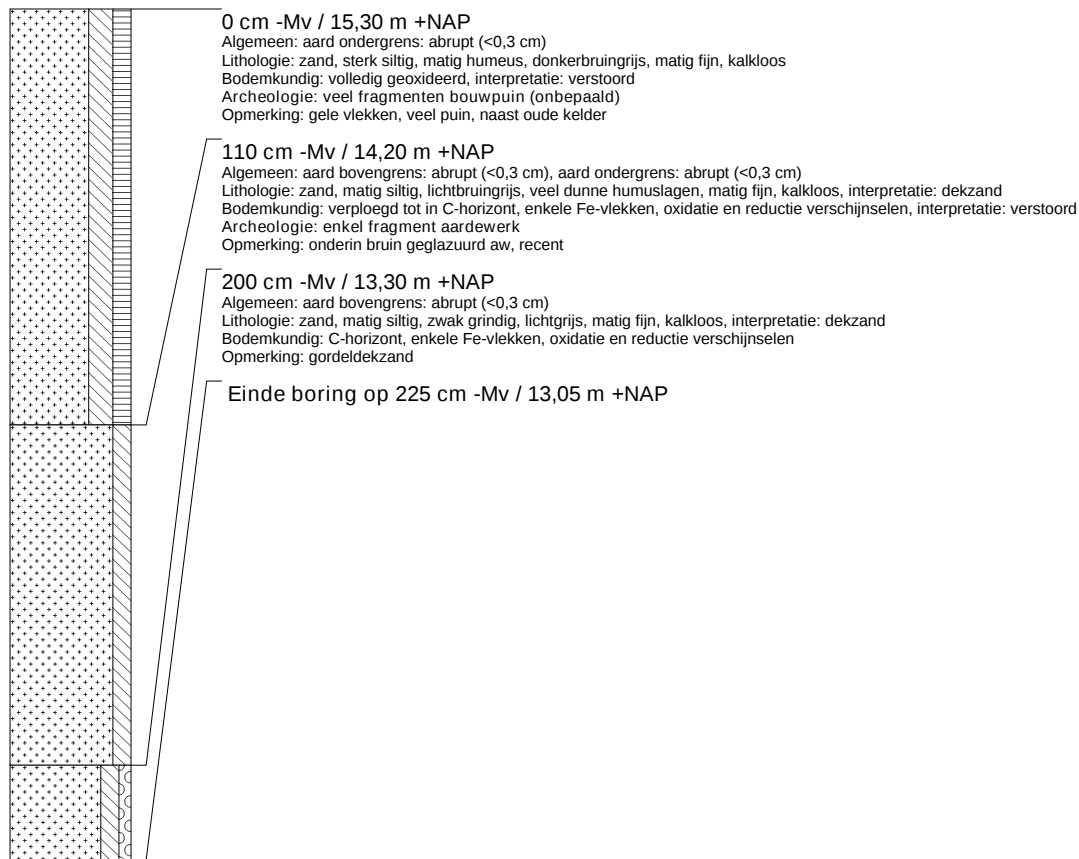
boring: 80382-2

beschrijver: CK, datum: 20-10-2008, X: 232.413, Y: 480.660, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 15,30, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Rijssen-Holten, plaatsnaam: Rijssen, opdrachtgever: BJZ.nu Snel Accuraat en deskun, uitvoerder: BAAC bv

boring: 80382-3

beschrijver: CK, datum: 20-10-2008, X: 232.424, Y: 480.668, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 15,30, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Rijssen-Holten, plaatsnaam: Rijssen, opdrachtgever: BJZ.nu Snel Accuraat en deskun, uitvoerder: BAAC bv

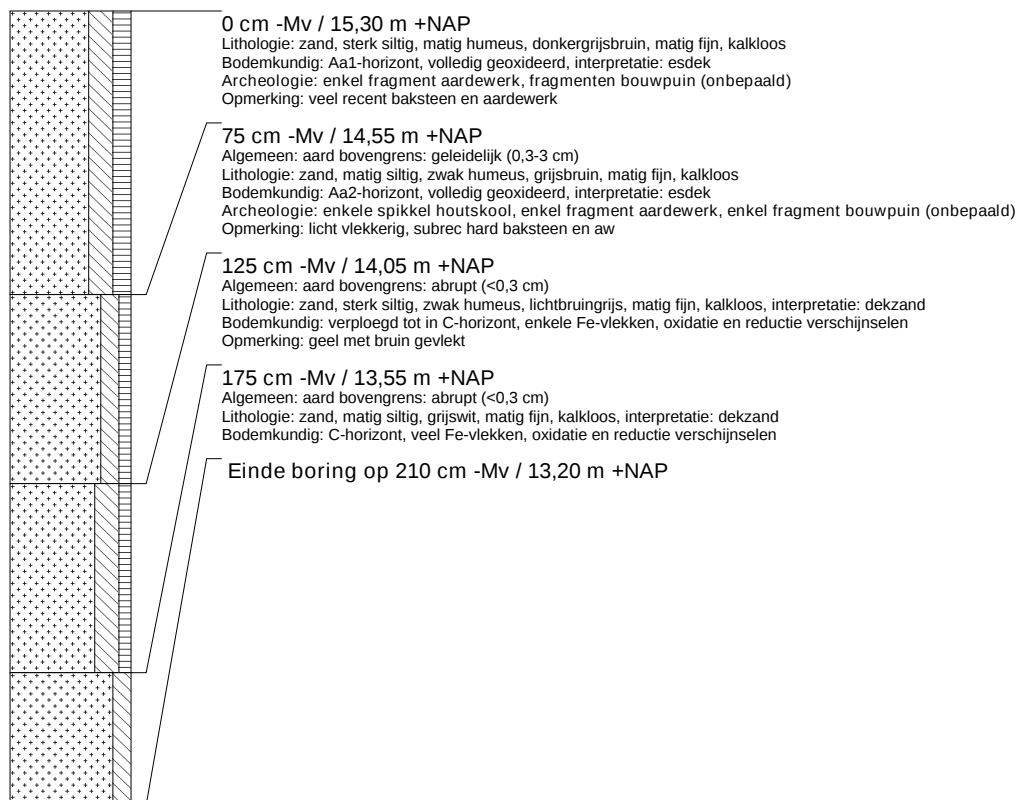
boring: 80382-4

beschrijver: CK, datum: 20-10-2008, X: 232.417, Y: 480.671, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 14,90, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Rijssen-Holten, plaatsnaam: Rijssen, opdrachtgever: BJZ.nu Snel Accuraat en deskun, uitvoerder: BAAC bv

boring: 80382-5

beschrijver: CK, datum: 20-10-2008, X: 232.427, Y: 480.655, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 15,30, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: tuin, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Rijssen-Holten, plaatsnaam: Rijssen, opdrachtgever: BJZ.nu Snel Accuraat en deskun, uitvoerder: BAAC bv

Bijlage 5

Verwachtings- en Aanbevelingenkaart

